

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN
TUTUMLARI İLE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Ziya UÇAN

Yüksek Lisans Tezi

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

2019

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI İLE SOSYAL BECERİ
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

(An Analysis of the Relationship Between Parental Attitudes and Social Skills Levels of
Primary School Students)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ziya UÇAN

Danışman: Prof. Dr. Osman SAMANCI

Erzurum
Temmuz, 2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Ziya UÇAN tarafından hazırlanan “İlkokul Öğrencilerinin Ebeveyn Tutuları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışması 18 / 07 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Ömer YILAR
Atatürk Üniversitesi

Danışman: Prof. Dr. Osman SAMANCI
Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Kemal BAKIR
Erzurum Teknik Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

22 Temmuz 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İlkokul Öğrencilerinin Ebeveyn Tutumları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

18/07/2019

Ziya UÇAN

Ziya UÇAN

Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimleri ile bana destek olan, tezimin her aşamasında yardımlarını esirgemeyerek yoluma ışık tutan, eğitimci kimliğinin yanı sıra sabrı, ilgisi ve anlayışını daima örnek aldığım değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Osman SAMANCI'ya, tezimin kaynak temini konusunda yardımcı olan değerli meslektaşım Gülsüm KARATAŞ'a en içten saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Ziya UÇAN

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLOKUL ÖĞRENCİLERİNİN EBEVEYN TUTUMLARI İLE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ziya UÇAN

Temmuz 2019, 98 Sayfa

Amaç: Bu çalışmanın amacı; ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve çocukların sosyal becerileri üzerinde ebeveyn tutumunun yordayıcı rolünü incelemektir.

Yöntem: Bu çalışmada, ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin, araştırmanın bağımsız değişkenlerine (cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, aile gelir düzeyi, anne çalışma durumu, anne-babanın eğitim düzeyi) göre ve ebeveynlerin tutum düzeylerinin araştırmanın bağımsız değişkenlerine (annenin yaşı, anne-babanın eğitim düzeyi, anne çalışma durumu) göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla betimsel tarama modeli, ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveyn tutum düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Büyüklüğe orantılı örnekleme ve uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 553 ilkokul öğrencisi ve ebeveyni ile yürütülen çalışmada veri toplama aracı olarak Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7-12 yaş) ve Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sürecinde incelenen alt problemler doğrultusunda Bağımsız Örneklemler için t testi, Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA), Kruskal Wallis H testi, Pearson Korelasyon analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır.

Bulgular: İlkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile demokratik ve koruyucu ebeveyn tutumu arasında pozitif anlamlı, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumu arasında negatif anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte ilkokul öğrencilerinin demokratik ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal beceri düzeylerinin pozitif anlamlı ve otoriter ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal beceri düzeylerinin negatif anlamlı yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Araştırma sonucunda ilkokul öğrencilerinin ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal beceri düzeylerini önemli ölçüde yordadığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin demokratik tutum düzeylerinin artması çocukların sosyal beceri düzeylerini artıracak ve ebeveynlerin otoriter tutum düzeylerinin artması ise çocukların sosyal beceri düzeylerini azaltacak sonucuna ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, sosyal beceri, ebeveyn tutumu.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

AN ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL ATTITUDES AND SOCIAL SKILLS LEVELS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Ziya UÇAN

July 2019, 98 Pages

Purpose: The purpose of this study is to reveal the relationship between the parental attitudes and social skill levels of primary school students and to analyze the predictive role of parental attitude on social skills of the children.

Method: In this study, descriptive survey model was used to determine whether the social skill levels of the primary school students differ according to the independent variables of the study (gender, grade, the number of the siblings, family income, mother's employment status, education level of father-mother) and whether the attitude levels of the parents differ according to independent variables (the age of mother, education status of the mother-father, mother's employment status), and correlational survey model was used to determine the relationship between the parental attitudes and social skills of the primary school students. Social Skills Assessment Scale (7-12 years) and Parental Attitude Scale were used as data collection tools in the study conducted with 553 primary school students and parental selected by proportional sampling and appropriate sampling method. In the research process, independent samples t test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA), Kruskal Wallis H test, Pearson Correlation analysis and Multiple Linear Regression analysis were conducted.

Findings: It was determined that there is a positive significant relationship between the social skill levels of the primary students and democratic and protective parental attitudes, and there is a negative significant relationship between the social skill levels and authoritative and permissive parental attitudes. On the other hand, it was determined that democratic parental attitudes were positively significant predictors of students' social skills and authoritarian parental attitudes were negative predictors of students' social skills.

Result: As a result of the study, it was determined that parental attitude of primary school students was a significant predictor of social skills of children. It has been concluded that increasing the democratic attitude level of the parents will increase the social skill levels of the children and increasing the authoritarian attitude levels of the parents will decrease the social skill levels of the children.

Keywords: Primary school, social skills, parental attitude.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş.....	1
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi.....	4
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
Varsayımlar.....	5
Terim ve Tanımlar.....	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	7
İlkokul Dönemi.....	7
Tutum Nedir?.....	8
Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları.....	9
Demokratik ebeveyn tutumu.....	9
Otoriter ebeveyn tutumu.....	11
Koruyucu ebeveyn tutumu.....	11
İzin verici tutum.....	12
Çocuk Eğitiminde Anne Babanın Rolü.....	13
Sosyal Yeterlilik Nedir?.....	15
Sosyal Beceri Nedir?.....	16
Sosyal beceri yetersizliği.....	18
Sosyal becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi.....	19
Çocuklara kazandırılması gereken sosyal beceriler.....	21

Sosyal beceri gelişimini etkileyen faktörler.	23
Sosyal beceri eğitimi.....	24
Sosyal beceri eğitiminde kullanılan yöntemler.....	26
İlgili Araştırmalar	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	35
Yöntem	35
Araştırma Yöntemi	35
Evren ve Örneklem	35
Veri Toplama Teknikleri/Araçları	37
Sosyal becerileri değerlendirme ölçeği (7-12 yaş). (Ek-1).....	37
Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). (Ek-2)	38
Öğrenci ve ebeveyn bilgi formu. (Ek-3).....	39
Süreç/Uygulama	39
Veri Analizi	39
Araştırmacı Rolü.....	40
Geçerlik ve Güvenirlik	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	43
Bulgular	43
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular	43
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular.....	43
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular.....	44
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Ailenin Gelir Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular	45
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Annenin Çalışma Durumuna Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular	45
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne-Babanın Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular	46
Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaş Aralığına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular	47
Ebeveyn Tutumlarının Anne-Babanın Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular.....	48
Ebeveyn Tutumunun Annenin Çalışma Durumuna Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular	52
Çocukların Sosyal Beceri düzeylerinin Ebeveyn Tutumlarına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular	54
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	56

Tartışma ve Sonuç	56
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	56
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	57
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	57
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Ailenin Gelir Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	58
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Annenin Çalışma Durumuna Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	59
Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne-Babanın Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	59
Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaş Aralığına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	61
Ebeveyn Tutumlarının Anne-Babanın Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	61
Ebeveyn Tutumunun Annenin Çalışma Durumuna Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	64
Çocukların Sosyal Beceri düzeylerinin Ebeveyn Tutumlarına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması	65
Öneriler	67
KAYNAKÇA	68
EKLER	77
Ek-1. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (7-12 yaş)	77
Ek-2. Ebeveyn Tutum Ölçeği	80
Ek-3. Öğrenci ve Ebeveyn Bilgi Formu	83
Ek-4. Ebeveyn Tutum Ölçeği İzin Belgesi	84
ÖZ GEÇMİŞ	85

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Araştırma Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları.....	36
Tablo 2. Araştırma Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Sınıf Düzeyi Dağılımları	36
Tablo 3. Araştırma Örneklemini Oluşturan Anne ve Babaların Yaş Aralığı Dağılımları	37
Tablo 4. Araştırma Örneklemini Oluşturan Anne ve Babaların Eğitim Düzeyleri Dağılımları	37
Tablo 5. Ölçme Araçlarından Elde Edilen Verilere Ait Normallik Değerleri	41
Tablo 6. Ebeveyn Tutum Düzeylerine Ait Tolerance ve VIF değerleri	42
Tablo 7. Veri Setine Ait Mahalahobis Uzaklık Değerleri (Max).....	42
Tablo 8. Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyete İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-testi Analiz Sonuçları	43
Tablo 9. Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları	44
Tablo 10. Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Kardeş Sayısına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları	44
Tablo 11. Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Ailenin Gelir Düzeyine İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları	45
Tablo 12. Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Annenin Çalışma Durumuna İlişkin Bağımsız Örneklem İçin T-Testi Analiz Sonuçları	45
Tablo 13. Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları	46
Tablo 14. Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaş Aralığına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları.....	47
Tablo 15. Demokratik Ebeveyn Tutumunun, Annenin Yaş Aralığına İlişkin İlişkisiz Örneklem İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	48
Tablo 16. Ebeveyn Tutumunun Anne-Babanın Eğitim Düzeyine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları.....	49
Tablo 17. Demokratik ve Otoriter Ebeveyn Tutumunun, Annenin Eğitim Düzeyine İlişkin İlişkisiz Örneklem İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	52
Tablo 18. Ebeveyn Tutumunun Annenin Çalışma Durumuna İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	53

Tablo 19. <i>Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ile Anne Babalarının Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye İlişkin Pearson Korelasyon Analiz Sonuçları</i>	54
Tablo 20. <i>Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları</i>	55

KISALTMALAR DİZİNİ

OSBEP : Okul Öncesi Sosyal Destek Projesi

& : Ve

Vb. : Ve benzeri

Vd. : Ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Her birey doğduğu andan itibaren bir toplum içerisinde yaşamaya başlamaktadır. Bireyin içerisinde bulunduğu topluma uyum sağlaması ve o toplumda kendisine yer edinmesi gerekmektedir. Toplumsal anlamdaki ilişkilerin temelinde kişinin sosyal ilişkileri yer almaktadır. Birey bu sosyal ilişkilerde ne kadar başarılı olursa topluma uyum sağlamakta da o kadar başarılı olacaktır. Toplum içerisindeki bireylerin, topluma uyum sağlamasını kolaylaştıracak becerilere sahip olması gerekmektedir. Bu becerilerin büyük bir kısmını sosyal beceriler oluşturmaktadır.

Birey için, çevresindekilerin olumlu tepkiler vermesini sağlayacak ve olumsuz tepkilerinin önüne geçebilecek becerilere sahip olmak oldukça önemlidir. Kişiler, çevresindeki diğer kişilerle iletişimlerini sağlayacak, sosyal açıdan kabul görmüş davranışlara sahip olmak isterler. Bu beceriler, bireyde bulunması gereken sosyal becerilerdir (Yüksel, 2004).

Durualp ve Aral (2010)'a göre sosyal beceriler, bireyin toplum içerisinde sosyal olarak olumlu sonuçlara ulaşmasını sağlayan, çevresindekilerle iletişim kurmasına sebep olan, sosyal anlamda kabul görmüş ve öğrenilen davranışlardır. Yalçın (2012)'a göre ise sosyal beceriler, kişinin çevresiyle etkileşimini sağlayan, çevresini etkileyen, bilişsel ve duyuşsal öğeleri barındıran davranışlardır. Yapılan tanımlar doğrultusunda, toplumsal yaşamın sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için sosyal becerilerin son derece önem arz ettiğini söyleyebiliriz.

Sağlıklı bir toplum, bireylerin o toplum içerisinde yer edinebilmesiyle mümkündür. Toplumsal yapı içerisinde yer edinebilmek ise bireyin toplumsallaşması sonucunda gerçekleşmektedir. Bireyin doğup büyüdüğü çevrede toplumsallaşması yani sosyalleşmesi doğduğu andan itibaren başlayan ve hayat boyu süreklilik arz eden bir süreçtir. Doğumla başlayan sosyalleşme sürecinin tamamlanması için gerekli olan sosyal becerilerinde yine doğumdan itibaren öğrenilmeye başlanması gerekmektedir (Ramazan & Dönmez, 2018). Okul öncesi dönem boyunca herhangi bir okul öncesi kurumuna gitmeyen çocuklara, aile bireyleri tarafından plansız bir şekilde gerçekleşen sosyal beceri öğretimi, ilk kez ilköğretim döneminde planlı olarak gerçekleştirilmeye başlanmaktadır.

İlkokul dönemi Türkiye'deki eğitim sisteminin ilk basamağıdır ve bu dönem öğrenmelerin kalıcılığının en fazla olduğu dönemdir. Çocuklar hayatta gerekli olan birçok bilgi ve beceriyi ilkokul döneminde kazanmakta ve içselleştirmektedirler (Samancı & Uçan, 2015). Sosyal becerilerde ilkokul döneminde kazandırılması gerekli olan becerilerdendir. Fakat bu becerilerin temeli okul öncesi dönemde atılmaya başlanmaktadır. Bu nedenle okul öncesi dönem, çocukların sosyal becerileri kazanmaları konusunda ilkokul dönemi kadar etkili bir dönemdir. Sosyal beceriler çocukluk döneminde bilinçli bir şekilde kazandırılmalıdır. Bireylerin başarılı olabilmesi toplumsal yapıya uyum sağlamasıyla mümkündür bu nedenle çocukluk döneminde bireyin toplumsal yaşama donanımlı bir şekilde yetiştirilmesi, yaşamın ilerleyen yıllarında başarılı olmasını sağlayacaktır. Bireysel başarı toplumsal başarıyı da beraberinde getireceğinden sosyal gelişim hem birey hem de toplum için oldukça önemlidir (Samancı & Uçan, 2017).

Çocukluk dönemi, bireyin kişiliğinin oluşmasında en etkili dönemlerden birisidir. Her birey çocukluk döneminde yaşadığı çevreden etkilenerek kişiliğini oluşturmaya başlamaktadır. Yaşadığı çevre içerisinde en önemli etkiye sahip kişiler ise ebeveynleridir. Ebeveyn olarak anne ve babalar çocukların sosyalleşme aşamasında tek etken olmamasına rağmen çocuğun ilk etkileşimi yaşadığı kişiler olduğu için en temel faktör olarak görülmektedirler (Karabulut Demir & Şendil, 2008).

Çocuğun doğumundan itibaren ilk ve yoğun bir şekilde etkileşimde olduğu anne ve babasının bulunduğu ortam aile ortamıdır. Bu ortamda anne ve babanın sevgiyle dolu tutum ve davranışları çocuk için çok önemlidir (Tezel Şahin & Özyürek, 2008). Bu dönemde anne ve babaların çocuklara karşı olan tutum ve davranışları çocukların istedik ya da istenmeyen bir kişilik geliştirmelerinde oldukça etkilidir (Dönmezler, 1999).

Aile ortamı çocuk için ilk sosyal deneyimlerin kazanıldığı yerdir. Bu ortamda aile tarafından sağlanan fırsatlar, çocuğun olumlu sosyal davranış ve değerleri kazanmasında oldukça önemlidir (Buz & Savaş Ülküer, 1988). Sosyal becerilerde çocuğun, bu dönemde ailenin etkisiyle kazanmaya başlayacağı sosyal davranışlardandır.

Her birey içinde bulunduğu toplumun üyesi olabilmesi için gerekli olan sosyal becerilere sahip olmalıdır. Bu sosyal becerilerin kazandırılması ilköğretimin sorumluluğundadır (Genç, 2005). Fakat her çocuk ilkokul döneminde kazandırılması gereken sosyal becerilere aynı oranda sahip olmamaktadır. Çünkü ilkokul dönemine gelene kadar her çocuk farklı aile tutumları içerisinde yetiştirilmektedir.

Toktamış (2008)'a göre çocuklar ilk sosyal beceri ve davranışları aile bireyleriyle olan ilişkilerinden ve ebeveynlerin çocuklara karşı olan tutum ve davranışlarından etkilenerek

kazanmaktadırlar. Bu durum çocukların sosyal becerilere sahip olmaları konusunda ebeveynlerin çocuklara karşı olan tutum ve davranışlarının etkili olduğunu belirtmektedir.

Ebeveynler çocukları için her zaman en doğru olanı yapmak ve çocuklarının bu doğrularla gelişmesini sağlamak isterler. Çocuklar ise anne babalarından gördükleri tutumu taklit ederek kişiliklerini oluşturmaya başlarlar. Anne babaların doğru gördükleri davranışlar çocuklar açısından her zaman doğru olmayabilir, bu nedenle çocuklar yanlış temeller üzerine kişiliklerini oluşturmaya başlayabilir (Birgin, 2012, s. 70).

Bu araştırmada; ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki ve çocukların sosyal becerileri üzerinde ebeveyn tutumunun yordayıcı rolü incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Her ebeveyn isteyerek ya da istemeyerek, tutum ve davranışları yoluyla çocuklarını etkilemekte ve yönlendirmektedir. Öğrenmelerin en fazla ve kalıcı olduğu çocukluk döneminde çocukların kişilikleri, ailelerin çocuklar üzerindeki etkileriyle oluşmaya başlamakta ve şekillenmektedir. Birey, merak duygularının en yoğun olduğu çocukluk döneminde çevresini izlemekte ve çevresindeki kişileri taklit ederek kendi kişiliğini oluşturmaya başlamaktadır. Bu durum ilkokul çağına gelene kadar devam eder ve çocuklar birçok bilgi ve becerinin temelini ilkokul çağına gelmeden atmış olabilirler.

Okul öncesi dönemde kazandığı becerilerle okula gelen birey, beceri kazanamamış ya da çok az beceri kazanmış olarak okula gelen bireylerden daha hızlı ve etkili bir ilerleme gösterecektir. Bu amaçla ilkokul dönemi öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri belirlenmiş ve farklılıklar ortaya koyulmuştur. Ayrıca öğrencilerin ebeveynlerinin çocuklara karşı olan tutum ve davranışlarını anlamaya yönelik olarak ebeveyn tutumları belirlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı; ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve çocukların sosyal becerileri üzerinde ebeveyn tutumunun yordayıcı rolünü incelemektir. Bu amaçla aşağıda belirlenen sorulara cevap aranmıştır.

1. İlkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri;

- Cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Ailenin gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

- Annenin ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. İlkokul öğrencilerinin ebeveynlerinin tutumları;
- Annenin yaş aralığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - Annenin ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - Annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. İlkokul öğrencilerinin ebeveynlerinin tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasında genel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Hızla artan insan nüfusu, kişilerin sosyalleşmesinin gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Günümüzde bireyler isteyerek ya da istemeyerek, tanıdığı veya tanımadığı birçok insanla bir arada olmak durumundadır. Bu durum, kişilerin sosyal yönden gelişmelerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bireyin sosyal yönden gelişmesi sosyal becerileri kazanmasıyla mümkündür.

Birey hayatı boyunca çevresiyle etkileşim kurmaya devam etmektedir. Bu etkileşim toplumsal yaşamın getirdiği bir zorunluluktur. Toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde devamlılık göstermesi toplum içerisindeki bireylerin iletişimlerinin sağlıklı olmasına bağlıdır. Bireyler arası iletişimin sağlıklı olmasının temelinde ise sahip olunan sosyal beceriler yatmaktadır (Samancı & Uçan, 2017). Ayrıca sosyal beceriler kişinin hayatı için oldukça önemli ve gerekli becerilerdendir (Gülay Ogelman, 2018).

Kişinin sosyal yaşantılardaki davranışları, çocukluk dönemindeki öğrenme deneyimlerine bağlıdır. Bu öğrenme deneyimleri ise çocuğun sahip olduğu olanaklara ve ebeveynlerinin rehberliğine bağlıdır. Bütün bu etkenler, çocukların sosyal becerileri kazanıp benimseyerek sosyalleşmesini önemli ölçüde etkiler (Çubukçu & Gültekin, 2006).

Sosyalleşme doğumla başlayan bir süreç olduğu için sosyal beceri öğrenimi de bu dönemde başlamalıdır. Çocuklar sosyalleşirken çevrelerinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek sosyal becerileri kazanmaktadırlar. Çocukların yakınlarından en çok etkilendikleri ve gelişmelerinin büyük bir kısmını tamamladıkları çocukluk döneminde kazanmaları gereken tüm sosyal becerilerin kazandırılması gerekmektedir (Ramazan & Dönmez, 2018).

Sosyal becerileri kazanarak sosyalleşmiş bireylerin varlığı toplumsal yapının sağlamlaşması ve devamının sağlanması açısından oldukça önemlidir. Bireylerin sosyalleşmesinin başlangıcı için ilkökul dönemi geç kalınmış bir dönemdir. Sosyalleşme

çocukların okul öncesi dönemde kazanmaya başlamaları gerekli olan bir durumdur. Bu dönemde ebeveynler çocukların tek ve vazgeçilmez yönlendiricisi konumunda olmaları sebebiyle, ebeveynlerin çocuklara karşı olan tutumları büyük önem arz etmektedir. Yavuzer (2017) çocukların benliklerinin, ebeveynlerinin onlara karşı olan tutumlarının bir yansıması olduğunu belirtmiştir. Gülay Ogelman (2018) ise anne babaların sosyal beceriler konusunda çocuklara olumlu model olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Alanyazında, ebeveyn tutumlarının sosyal beceri üzerindeki etkisini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Özyürek, Bedge ve Yavuz, 2014; Özyürek ve Özkan, 2015; Toktamış, 2008). Fakat yapılan araştırmalar ergenlik dönemi öğrencileri ve okul öncesi dönem çocukları üzerindedir. Öğrenmelerin kalıcılığı ve okul ortamıyla ilk tanışma açısından önemli olan ilköğretim dönemi öğrencilerine yönelik yeterli çalışmalara rastlanmamıştır. Ayrıca yapılan araştırmalarda çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki incelenmesine rağmen ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal becerilerini yordayıp yordamadığını belirleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılacak olan bu araştırma, alandaki boşluğu dolduracağı sebebiyle önemli görülmektedir.

İlköğretim öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin ebeveyn tutumları açısından ne derece etkilendiğinin ortaya koyulacağı bu çalışma, ailelerin çocuklara karşı olan tutumlarını olumlu anlamda etkilemesi açısından önemlidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma,

1. Örneklem grubunda yer alan ebeveynlerin görüşleriyle,
2. Kullanılacak ölçek ve bilgi formunda yer alan sorularla,
3. 2016-2017 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

Varsayımlar

1. Yazılı kaynaklardan elde edilen verilerin, yeterli ve güvenilir olduğu,
2. Ulaşılan örneklem büyüklüğünün % 95 güven aralığında çalışma evrenini temsil ettiği,
3. Araştırmaya katılan ebeveynlerin ölçme araçlarını içtenlikle ve doğru bir şekilde yanıtladığı,
4. Kullanılan ölçme araçlarının ölçülmek istenen sosyal beceri düzeylerini ve ebeveyn tutumlarını ölçmede uygun ve yeterli olduğu varsayılmıştır.

Terim ve Tanımlar

Tutum: Bireyde yaşantı veya deneyimler sayesinde oluşan, ilişki içerisinde olduğu, nesne ve durumlara karşı bireyin sahip olduğu davranışlar üzerinde yönlendirici etkiye sahip, sinirsel ve ruhsal olarak hazır olma durumudur (Eşsizozlu & Arısoy, 2008).

Ebeveyn tutumu: Anne babaların, ebevenyleri oldukları çocukların sosyal, psikolojik ve kişilik gelişimlerine olumlu ya da olumsuz bir etkide bulunacak yönde, belirli bir birey, nesne ya da ortamlara tepki gösterme eğilimidir (Yavuzer, 2017).

Beceri: Bireylere öğrenme sürecinde kazandırılması, geliştirilmesi ve günlük yaşamda kullanılması hedeflenen, bir işi yapabilmek için gerekli olan yatkınlıktır (Ata, 2012).

Sosyal beceriler: Bireyler arası sosyal ilişkileri başlatan, devam ettiren ve kişilerarası sosyal ilişkilerde yaşanan sorunların çözümünde yol gösteren sözel ya da sözel olmayan davranışlardır (Gülay & Akman, 2009). Sosyal beceriler, toplum içerisindeki bireyin birlikte yaşadığı diğer bireylerle olumlu etkileşim kurmasını ve devam ettirmesini sağlayan davranışlardır (Stanley, 2009).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

İlkokul Dönemi

Çocukluk doğum anından başlayarak devam eden ve erginlik döneminin ilk yıllarını da içine alan bir dönemdir. Bu dönem insan hayatında 0-17 yaş arasını kapsamaktadır. Belirtilen çocukluk dönemi içerisinde 6-10 yaş arası ise bireyler için okul dönemidir. (Peker, 2010). Dünyaya gelen her bireyin ilk kapsamlı eğitim programıyla tanışması bu dönemde gerçekleşir. Eğitim basit bir ifadeyle davranış değiştirme sanatıdır. Bahsedilen değiştirme işlemi bireye istenilen davranışları kazandırmak ve var olan olumsuz davranışların sonlandırmak amacıyla yürütülen belirlenmiş sistem dahilinde ilerleyen bir programdır (Birgin, 2012, s. 13).

Sistematik bir programa dahil olan çocuk bu dönemde çevresini genişletmeye başlar. Yeni arkadaşlıklar edinir ve bir takım beceriler kazanır. Sorumluluk duygusu kazanmaya başlayan birey anne babanın etkisinin yanında öğretmen etkisiyle de tanışmış olur (Peker, 2010). Bu dönemde çocuklar anne babanın dışında kendisi için oldukça önemli ve etkili yeni bir yetişkin ve bu yetişkinin otoritesiyle karşılaşarak sosyalleşmenin de temellerini atmaya başlarlar (Kılıçcı, 2004). Sosyalleşmeye başlayan birey bu dönemde bir şeyler üretmek ve başarılı olmak için çabalar, çünkü kazanılan bu başarılar sayesinde takdir ve kabul edilmeyi hak edeceğine inanır (Selçuk, 2010).

Toplumda aile tarafından bireylere sağlanan sınırlı sayıdaki sosyal olanaklar, okul hayatı ile birlikte zenginleştirilerek hem fiziksel hem de sosyal anlamda daha yeterli bir ortam hazırlanmaktadır. Okullar çocuklara okuma, yazma ve matematik dışında, diğer insanlarla bir araya gelebilmeyi ve sosyalleşmeyi sağlamada etkili kurumlardır (Lawson, 2003). Bu dönem zeka, kişilik ve sosyal davranış kazanılması açısından oldukça önemlidir. Çocuklukta edinilen bilgi ve becerilerin büyük bir kısmı ilerleyen yıllarda, bireyin kişiliğini, tavırlarını, inançlarını ve değer yargılarını şekillendirmektedir (Karabağ & İnal, 2012).

Yaşam üzerinde oldukça etkili olan bu okul döneminde anne babalar çocukların bazı gereksinimlerini doğru bir şekilde karşıladıkları takdirde kişilik temelleri sağlam atılmış çocuklar yetiştirmiş olurlar (Yıldırım, 2014). Bu durumda en büyük görev anne babaya

düşmektedir. Anne baba çocuklarını eğitirken onları iyi tanımalı, gelişim evrelerini bilmeli ve bu gelişim dönemlerine uygun hareket etmelidirler (Yavuzer, 2010).

Kişinin hayatında oldukça etkili olduğu belirlenen bu dönem ayrıca bilgi ve becerileri kazanmaya en açık olunan dönemdir (Karabağ & İnal, 2012). Bu sebeple anne babalar çocuklarının gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek tutum ve davranışlar sergilemelidir.

Tutum Nedir?

Her anne baba çocuğunun iyi bir eğitim almasını ve hayata en güzel şekilde hazırlanmasını ister. Hiç şüphesiz bu durumun en etkili başrolü yine anne ve babalardır. Anne ve babalar, çocuklarının ilk öğretmenleri olduklarını unutmamalı ve çocuklarının eğitiminde sahip oldukları yerin öneminin farkına varmaları gerekmektedir. Buldukları konuma uydun davranış sergileyen anne babalar çocuklarının en büyük destekçisi olabilirler.

Tutum, bireyin insanlar arası ilişkilerde ortaya çıkan bir durum ya da değerle anlaşma ya da anlaşamama halinde gösterdiği psikolojik tepkilerdir (Gürbüz, 2017). İpek ve Bayraktar (2004)'a göre tutum kişinin belirli bir nesne, olay ya da durum karşısında ortaya koyduğu olumlu veya olumsuz tavrıdır. Tutumların ortaya çıkmasına neden olan faktörler bilinçsel, duygusal ve davranışsal şekilde gerçekleşebilmektedir (Gürbüz, 2017).

Kişinin ortaya koyduğu davranışlar sahip olunan tutumlarla yakın bir etkileşim içerisindedir. Bu durum tutumların insan davranışlarını şekillendiren bilişsel ve duyuşsal bir sistem olduğunu göstermektedir (Gürbüz, 2017). Sergilenen her davranış ya kişinin kendi tutumuyla ya da çevresindeki kişilerin sahip olduğu tutumlarla ortaya çıkmaktadır. Bu durum insanların birbirlerinin davranışlarına etki etme ve şekillendirme gerçeğini göstermektedir. Doğduğu andan itibaren kuvvetli bir bağla bağlı olan anne-baba ve çocuk arasındaki etkileşim de aynı şekilde gerçekleşmektedir. Bireyin ilk çevresini oluşturan anne babanın tutumlarının, gelişimini etkilemesi muhtemeldir (Bozaslan, 2012).

Kuşaklar arası etkileşimi ölçmek çok zor olsa da ebeveynlerin sahip oldukları beceriler ve davranışsal nitelikler çocukların üzerinde büyük bir etki bırakmaktadır (Okumura & Usui, 2010). Bireyin doğumuyla başlayan sosyalleşme süreci ilk olarak çocukluk döneminde anne babanın tutum ve davranışları etkisinde gelişim gösterir. Anne baba tutumları etkisinde temellenen sosyalleşmenin bütün parçaları kişinin yaşamının ilerleyen zamanlarında da varlığını sürdürmekte ve sosyal çevreyle olan etkileşimi daima etkilemektedir (Kaya, Bozaslan & Genç, 2012). Bu sebeple çocukların gelişim gösterdiği duygusal ve davranışsal iklimi şekillendiren anne babalar, çocukların sosyal bir varlık olarak gelişmesinde önemli yer tutmaktadırlar (Zarra Nezhad, Aunola, Kiuru, Mullola & Moazami Goodarzi, 2015).

Genel olarak tutum tanımı yapılacak olursa; belirli bir olay ya da nesneyi, birtakım ölçüler içerisinde olumlu ya da olumsuz şekilde değerlendirerek kişinin kendisinde geliştirdiği duygu, düşünce ve davranışlarını oluşturan ve yöneten bir eğilimdir (Toktamış, 2008).

Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumları

Anne babalar ebeveynleri oldukları çocuklar için her zaman doğru olanı yapmak ve çocuklarının gelişimine katkıda bulunmak isterler. Fakat anne baba için doğru görünen bazı durumlar çocuklar açısından doğru olmayabilir (Birgin, 2012).

Bilinçli ebeveyn olmak, ebeveyn çocuk ilişkisinin temelinde var olan birlikteliği yaşayarak anlamak demektir. Bu birliktelik ebeveynlerin sergiledikleri baskılardan oldukça farklı bir durumdur (Tsabary, 2016). Başka bir ifadeyle ebeveyn olarak çocukları yetiştirme yetkisini elimizde tuttuğumuzu zannederken, çocuklar kendi ihtiyaçları doğrultusunda bir ebeveyn profili arar ve ona göre davranış sergilerler. Bu sebeple ebeveynlik anne abanın, çocuğa karşı değil çocukla birlik olup edindiği bir olaydır (Yavuzer, 2010).

Çocuklar en yakın rol model olarak kabul ettikleri anne babalarını taklit ederek, ve anne babalarının davranışlarını benimseyerek kişiliklerini oluşturmaya başlarlar. (Birgin, 2012). Bu sebeple anne babanın en önemli özelliklerinden birisi sergiledikleri tutum ve davranışlarda kararlı ve tutarlı olmaları gerektiğidir (Yavuzer, 2010).

Anne baba olarak ebeveynler çocuklarının gelişim özelliklerini dikkate alarak kendi tutum ve davranışlarını yönetmelidirler. Anne ve babaların sahip oldukları tutum ve davranışların sağlıklı ve etkili olabilmesi, her şeyden önce anne babanın kendiyile barışık, değişimlere açık, huzur dolu, karşısındakine karşı sevgi ve saygılı olmalarına bağlıdır. Bu sebeple ailenin çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutum ve davranışlar çok önem arz etmektedir (Birgin, 2012).

Kalıcı öğrenmelerin gerçekleştiği çocukluk ve ilkökul döneminde aile oldukça etkili faktördür. İnsan hayatında büyük etkiye sahip olan bu dönem iyi değerlendirilmeli ve çocuklar için gerekli olan olumlu birçok beceri bu dönemde kazandırılmalıdır (Samancı & Uçan, 2017). Bu sebeple anne ve babaların bu dönemde çocuklarına karşı olan tutumları oldukça önemlidir. Karabulut Demir ve Şendil (2008) yaygın ebeveyn tutumlarını dört başlıkta sıralamıştır: demokratik tutum, otoriter tutum, izin verici tutum ve koruyucu tutum.

Demokratik ebeveyn tutumu.

Demokratik ebeveyn tutumları, çocuklarına karşı karşılık beklemeden, içten sevgi ve saygı gösteren anne baba tutumudur. Bu tarz anne babalar, çocuklarının ihtiyaçlarını bilirler

ve bu ihtiyaçlara yönelik, yaşlarına uygun bir tutum ve davranış sergilerler. Çocuklarına kendi başlarına kararlar almaya yöneltirken bir taraftan da rehber konumunda her zaman yanlarında olurlar (Düzgün, 2006).

Bu tutumda çocuğa rehberlik esas amaç olurken çocuğun doğru ve yanlışları konusunda kendi kararlarını alabilmesine de destek olunur. Bu şekilde davranılmasının en büyük getirisi hiç şüphesiz çocuğun kendi kararlarını alabilen bir birey olmasının sağlanmasıdır (Kaya *vd.*, 2012). Kendi kararlarını alabilen bireyler yaşamın her safhasında kendi ayakları üzerinde sağlıklı bir şekilde durmayı başarabileceklerdir.

Demokratik tutumda çocuklar aile tarafından tüm yönleriyle kabul edilirler. Anne baba çocuğa yol gösteren fakat kendi kararlarını almasına saygı duyan birer rehber konumundadırlar (Birgin, 2012). Bu sebeple demokratik tutum mükemmel en yakın olan anne baba tutumudur. Ortak yaşam alanı olan evde herkesin söz hakkı vardır ve bu ortamda çocuk kendisini rahatça ifade edebilir (Weilburger, 2008).

Toplumsal yapının en küçük birimi olan aile, kendi içerisinde bir bütünlük arz eder. Bu bütünlük tıpkı toplumsal yapılarda olduğu gibi belli başlı kurallar içerebilir ve bu kurallar sayesinde aile yapısı sağlıklı kalabilir. Demokratik bir ailede çocuğun uyması gereken kurallar bellidir ve bu kurallar kesinlikle mantıksal ve tutarlı temellere dayanır (Arslanoğlu, 2013). Aile içi bu kurallar herkes için geçerlidir ve hep birlikte alınır. Bu sebeple bu aile ortamları güven ve şeffaflık barındırır. Çocuk bu kurallar içerisinde özgür bir bireydir (Birgin, 2012).

Demokratik tutum sahibi ebeveynlerin en önemli özelliklerinden birisi de çocukların eğitimi ve geleceği ile ilgili kararlarda kendisinin görüşüne ve seçimine yer verilmesidir. Bu sayede birey başkalarına saygılı olmayı öğrenir (Arslanoğlu, 2013).

Demokratik tutum ile yetişen çocuklar:

- Duygu ve düşüncelere saygılı,
- Özgüven sahibi,
- Arkadaş canlısı ve duygusal,
- Girişken,
- Kendini kontrol edebilen,
- Kendisini rahat bir şekilde ifade edebilen,
- Sosyalleşmiş ve iş birliğine açık,
- Sorumluluk sahibi bireyler olmaktadır (Birgin, 2012; Peker, 2010; Weilburger, 2008).

Otoriter ebeveyn tutumu.

Otorite, bir olay ya da durumda bir şeyin yeterli olduğuna çevresindekileri inandırarak kişinin kendisinde oluşturduğu itaat ve güven, hakim olma ve emretme yetisi, yaptırımında bulunma ve kullanma gücüdür (Birgin, 2012). Otoriter tutum sahibi olan anne ve baba ise, çocuklarına değer vermeyen, onun duygu ve düşüncelerini önemsemeyen, varlığını dikkate almayan, sürekli kontrol etme isteğiyle hareket eden ve çokça ceza uygulayan bir tutum izlerler (Peker, 2010).

Anne ve babaların otoriter tutum sahibi olmalarının altında çocuklarını kendi ideallerine göre yetiştirme isteği vardır (Kaya *vd.*, 2012). Bu sebeple çocuklarının kendilerinin koydukları kurallara sorgulamadan uymalarını isterler. Bu hoşgörüsüz yapı içerisinde çocuk korkmayı öğrenir ve en küçük hatasında bile cezalandırılır (Arslanoğlu, 2013).

Otoriter tutuma maruz kalan çocuklar kendilerine özgü düşünce geliştiremezler (Arslanoğlu, 2013). Çünkü anne ve baba kendi gerçekleştiremedikleri idealleri çocuklarının gerçekleştirmesini istemektedirler (Kaya *vd.*, 2012). Bu sebeple aile içerisinde katı bir disiplin hakimdir. Çocuk birey olarak görülmez ve çocuğa karar alma ve kendini ifade etme hakkı tanınmaz (Birgin, 2012).

Otoriter anne babalar genellikle kendilerini yetiştiren kişileri örnek alarak bu tutumu benimsemişlerdir (Kaya *vd.*, 2012). Bu tutumla yetişen bireyler:

- Hata yapmaya korkarlar ve yeni deneyimlere kapalı,
- Kendilerine güvenleri olamayan,
- Kişilik yapısı olarak silik, çekingen ve kolay etki altına alınan kişiliğe sahip,
- Aşağılık duygusuna sahip,
- Hırçın ve sosyal ilişkilerde uyumsuz,
- Kendi kararlarını alamayan,
- Sorumluluk bilicinden uzak bireylerdir (Birgin, 2012; Kaya *vd.*, 2012; Yavuzer, 2010; Weilburger, 2008).

Koruyucu ebeveyn tutumu.

Koruyucu tutum, anne ve babanın çocuğa karşı gereğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir (Birgin, 2012; Yavuzer, 2010). Bu tutum daha çok anne ile çocuk arasında görülmektedir (Birgin, 2012). Bu tutum otoriter tutuma benzese de ikisi arasında ki temel fark bu tutumda şefkat ve koruma isteğinin disiplinin önüne geçmesidir (Weilburger, 2008).

Koruyucu anne babalar, çocuklarına abartılı şekilde dikkat etmeleri ile bilinirler. Çocuklarının yapması gereken her işi kendileri yaparlar (Kaya *vd.*, 2012). Bu tutum genellikle ailenin en küçük çocuğu için sergilenen bir tutumdur ve çocukların istek ve ihtiyaçları ebeveynler tarafından düşünülür ve belirlenir (Arslanoğlu, 2013).

Çocuğa gereğinden fazla özen ve düşkünlük sergilenmesi şeklinde ortaya çıkan koruyucu tutum, çocukların karşısındakilere bağlanmasına neden olarak olumlu benlik geliştirmelerine engel olur. Bunun sonucunda beceriksiz ve korkak bireyler olurlar (Avcioğlu, 2009; Peker, 2010). Yeterince yaşam deneyimi göremedikleri için karşılırlarına çıkan herhangi bir sorunda yenilgiyi baştan kabul ederler (Kaya *vd.*, 2012). Bu tutumla yetişen çocuklar:

- Güvensiz,
- Başkalarına aşırı bağımlı,
- Aşırı duygusal,
- Kendi başına iş yapamayan,
- Beceriksiz ve korkak,
- Başkalarının korumasına muhtaç,
- Kendi kararlarını alamayan bireyler olurlar (Birgin, 2012; Peker, 2010; Weilburger, 2008; Yavuzer, 2010).

İzin verici tutum.

İzin verici tutum sahibi anne babalar, çocuklarına boyun eğen ve onların egemenliğini kabul eden kişilerdir. Bu tarz tutum sahibi anne babaların yetiştirdiği çocuklar anne ve babalarına hükmeder ve onlara karşı saygı göstermezler (Yavuzer, 2010). Bu tutum sahibi anne babalar çocuklara karşı aşırı hoşgörü içerisine girerler (Birgin, 2012).

Bu tutum genelde tek çocuklu ailelerde görülür. Her dediği yapılan çocuğun üzerine baskı yoktur ve özgürlük sınırsız sunulur. Sınırsız özgürlük sonucunda isteklerinin olmaması çocuğu şiddete meyilli hale getirir (Arslanoğlu, 2013).

İzin verici tutum çocukların olumsuz davranışlarına karşı bile herhangi bir sınırlama getirilmeyen tutumdur. Çocuk her istediğini yaparken anne ve baba herhangi bir etkide, yönlendirmede ve uyardırda bulunmaz (Peker, 2010). İzin verici tutum içerisinde bahsedilen hoşgörü kavramı olumlu hoşgörü kavramından uzak olumsuz bir tutumdur. Normal düzeyde bir hoşgörü çocuk için olumlu etkiye sahipken bu tutum içerisinde bahsedilen hoşgörü çocuğa sınırsız bir özgürlük sunduğu için olumsuz etkiye sahip bir hal almaktadır (Yavuzer, 2010).

Bu tutumla yetişen çocuklar:

- Bencil,
- Zayıf sosyal uyuma sahip,
- Şımarık ve doyumsuz,
- Devamlı hizmet bekleyen,
- Saygı göstermeyen,
- Sorumluluk almayan bir birey olurlar (Birgin, 2012; Peker, 2010; Yavuzer, 2010).

Çocuk Eğitiminde Anne Babanın Rolü

Dünyaya gelen her birey için doğum öncesinde ve doğum sonrasında etkileşim kurulan ilk çevresel kişiler anne ve babalardır. Anne ve babalar çocuklarının hemen her anında yanında olan ve onlara yol gösteren kişilerdir. Çocuklar doğdukları aile ortamında ilk öğrenmelerine sistematik olmayan bir şekilde başlarlar. Okul öncesi bu dönemde en etkili öğretmen anne ve babalardır. Bu nedenle anne ve babaların, çocukların bu dönemlerinde olumlu örnek olmaları ve birçok beceriyi kazanmalarında yol gösterici olmaları gerekmektedir.

Çocukların doğduktan sonra ilk dahil oldukları ortam aile ortamıdır. Bu nedenle çocukların sosyal becerilerini ilk kazandıkları ortam da aile ortamıdır. Bu beceriler özgüven, selamlaşma, dinleme, kendilerini doğru ve düzgün bir şekilde ifade etme ve kişilerarası ilişkilerini geliştirme olarak örneklendirilebilir (Stanley, 2009).

Toplumsal yapının temeli olan anne, baba ve çocuklardan oluşan aile toplumun inançlarını, gelenek ve göreneklerini, değer yargılarını, kısaca kültürünü barındırır, korur ve gelecek nesillere aktarır. Bu nedenle çocukların yetiştirilmesi, sosyal hayata hazırlanması ve eğitimi açısından aile birinci derece öneme sahiptir. Çok boyutlu bir yapıya sahip olan insanın doğuştan getirdiği özelliklerinin yanı sıra çevrenin etkisi ile kazandığı beceri ve alışkanlıklarda vardır. Bu bilgi, beceri ve alışkanlıkların şekillenmesinde hiç kuşkusuz anne ve babanın önemi büyüktür (Peker, 2010). Aileleri çocuğun sosyal beceri öğretimine dahil etmenin bir başka mantıklı açıklaması da ailelerin model olmasının çocuğun davranışları üzerinde önemli bir etkisinin bulunmasıdır. Örneğin anne baba ve kardeşler stres ve öfke ile baş etmede çocuğa model olduklarında küçük çocuk da bunu model alacaktır (McGinnis, 2016).

Doğumdan itibaren çocuk, üyesi olduğu topluma uyum savaşı verirken, bu çabasında en büyük destekçisi ebeveynleridir. Kendini ifade edebilmeyi, kendi kendini yöneten bir birey olabilmeyi ailesinden öğrenir. Anne ve babanın rolü çocuğun kişiliğinin oluşumunda özdeşim

modelleri ile temel düzeydedir. Çocuk bu özdeşim modellerini örnek alarak onların yaşam biçimlerini taklit yoluyla öğrenir (Yavuzer, 2010).

Çocukların ilk öğretmenleri olan ebeveynler aile yaşantıları ile örnek olarak çocukların sosyal öğrenme yoluyla öğrenmeleri için zengin bir içerik sunabilmektedirler (Karabağ & İnal, 2012). Çocuk eğitiminde ailenin rolü onun sonraki hayatında karşılaşılabileceği tüm sosyal ortamlardan daha etkindir. Hiç kuşkusuz çocuğun her türlü eğitiminde hayati öneme sahip olan birey annedir.

Annenin bu önemli rolünde en büyük etken çocuğu ile kurduğu bağın doğum öncesine dayanması, çocuğu ile ruh ve beden birlikteliğidir (Uzunay, 2015). Anne ve babaların çocuklarının ihtiyaçlarının farkında olabilmeleri için doğumdan itibaren onunla iletişim içinde olmaları gerekir. Bu iletişim, doğumdan sonraki ilk saatlerde başlar ve anne ile daha yoğun olarak kurulur. Bu yoğunluk emzirme sırasında annenin beden sıcaklığını hisseden bebek üzerinde duygusal ve fiziksel olarak kendini gösterir (Yavuzer, 2010).

Çocukların yaşamını şekillendiren temel bilgi ve beceriler vardır. Bunlardan en önemlisi ise sosyal becerilerdir. Çocuklarda sosyal becerilerin temeli de aile ortamında atılır. Rol model olma yoluyla verilebilen bu eğitimi özellikle ebeveyn ve çocuk etkileşimleri daha çok desteklemektedir. Aile içi etkileşimin çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerinde önemli etkileri olduğu tespit edilmiştir (Okul Öncesi Sosyal Beceri Destek Projesi [OSBEP], 2012). Çocukların ev ortamında birtakım becerileri kazanmasını sağlamak okul ve hayat başarısını yakalamasında olumlu etkilere sahiptir (Samancı, 2016).

Çocuğun eğitiminde temel olan anne ve babasının onunla kurduğu iletişim ve uyguladığı disiplin yöntemidir. Çocukta olumlu kişilik gelişimi sağlamak isteyen ebeveynlerin onun duygularını paylaşan, aşırı davranış sergilemekten kaçınan kısacası dengeli bir disiplin anlayışıyla hareket eden bireyler olmaları gerekmektedir (Peker, 2010).

Çocukta kişilik gelişiminin temellerinin atıldığı aile ortamı onun ilk eğitim yeridir. Dolayısıyla anne-babalara bu noktada düşen görevler de oldukça fazladır. Çocukta istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmek anne-babasının onunla kurduğu sağlıklı bir iletişimle mümkündür. Otokontrol sahibi, girişimci ve özgür bireyler yetiştirmek ancak sağlıklı bir iletişimin ürünü olarak ortaya çıkacaktır (Yavuzer, 2010). Çocuk eğitiminin temelini iletişim unsurunun oluşturduğu değişmez bir gerçektir. Anne-babaların bu iletişim noktasında çatışmalardan uzak durmaları, meydana gelen iletişim engellerini çocuğun yaşına uygun metotlarla çözmeleri gerekmektedir.

Çocuk eğitimi noktasında aile içinde bireyler arasında ki iletişim engeli ortadan kaldırılmazsa çabalar boşuna olacaktır. İletişimi engelleyen unsurlara arasında eleştirmek, aşağılamak, alay etmek, ciddiye almamak, emir kipiyle konuşmak örnek verilebilir. İletişimi engelleyen bu unsurların varlığı çocuğun kişiliğinde zarara sebep olabilir. Bu durumu çözmek iyi bir dinleyici olarak anne-babanın elindedir (Weilburger, 2008). Çocukla iletişim kuramayan aile ile çocuk arasında ki bağ zamanla azalacaktır. Çünkü aile içi iletişim bireyleri bir arada tutan önemli unsurlardandır (Özbey, 2008).

Sağlıklı iletişim kurulamayan ailelerde yetişen çocukların davranış problemleri sergilemeleri kaçınılmazdır (Avcıoğlu, 2009). Çocuklarına boyun eğen ve bu ortamda yetişen çocuklar ise bir davranış problemi olan saygısızlık eğilimi içinde olurlar (Yavuzer, 2010). Çocuğun kendini tanımasıyla birlikte olumlu kişilik gelişimi için gerekli sorumluluklar verilmezse bağımlı, beceriksiz olarak yetişmeleri kaçınılmaz olacaktır. Bütün bunlar çocuk eğitiminde birer sorun olarak adlandırılmaktadır. Bu problemleri çözmek ancak çocukla kurulan sağlıklı iletişimle mümkündür. Çocuğa kendi anlam dünyasıyla yaklaşabilmek onlara çözülmesi gereken mesajı doğru biçimde iletmek bir sanattır (Ginott, Ginott & Goddard, 2018). Anne babalar korkuyu eğitimde bir silaha dönüştürmeden yapıcı ve yaratıcı bireyler yetiştirmek için iletişimi doğru kullanmalıdırlar (Yavuzer, 2010).

Sosyal Yeterlilik Nedir?

Sosyal yeterlilik kavramı genel olarak sosyal beceri kavramıyla birbirine karıştırılmaktadır. Fakat bu iki kavram iç içe olmakla beraber; sosyal yeterlilik, sosyal becerileri kapsayan daha genel bir kavramdır (Kısa, 2018). Sosyal yeterlilik kişinin çevresindekilerin duygularını fark edip anlama ve bunu kullanma becerisidir (Boyatzis, 2008). Başka bir ifadeyle; çocukların yaşlıları ile etkileşim kurarken sosyal durumlara uygun davranabilmelerindeki kişisel yeteneklerini sergileyebilmesidir (Alisinanoğlu & Özbey, 2011).

Toplum içerisinde yaşayan her birey sosyal bir varlık konumundadır. Sosyal bir varlık olan bireyin çevresindekilerle olumlu iletişim kurmasını sağlayan davranışların sergilenmesi ve bu davranışların çevresindeki kişilerce olumlu şekilde kabul görmesi sosyal yeterlilik (Stanley, 2009). Bu durumda sosyal yeterlilik kişinin toplum içerisinde kendini kabul ettirebilmesiyle doğru orantılıdır.

Bireylerin çevresindekilerle iletişim kurmasını sağlayan olumlu davranışlar olarak tanımlanan sosyal beceriden farklı olarak sosyal yeterlilik; bireyin bu davranışları sergilemesi ve çevresindeki kişiler tarafından da olumlu olarak kabul görmesidir (Önalın Akfırat, 2006).

Bu tanıma göre sosyal yeterlilik toplumsal ölçütlere uygun davranıldığını belirten değerlendirilme şeklidir (Stanley, 2009). Toplumsal kabul ile hemen hemen eş değer olan sosyal yeterlilik kişinin çevresiyle ilişkilerini ve akademik başarısını etkilemektedir (Lemos & Meneses, 2002).

Sosyal Beceri Nedir?

İnsan doğduğu andan öleceği ana kadar geçirdiği hayatı boyunca çevresiyle sürekli bir etkileşim kurmaktadır. Bu etkileşim toplumsal hayatın beraberinde getirdiği bir zorunluluktur ve her birey bu etkileşimi kurmak durumundadır. Toplumsal yapı sayesinde bir arada yaşayan kişilerin hayatlarının sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için kurdukları ilişkilerinde sağlıklı olması gerekmektedir. Bu sağlıklı ilişkiler toplumsal yapının birliğini, huzurunu ve devamını sağlamada da çok önemli etkiye sahiptir. Bireyler arasında kurulan ilişkilerin sağlıklı olmasının temelinde, bireylerin sahip olduğu sosyal beceriler yatmaktadır. Kişilerin sahip olduğu sosyal beceriler kişilerarası sosyal ilişkilerin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesinde oldukça önemlidir.

Her bireyin yaşamı boyunca gidermek zorunda olduğu duygusal, sosyal ve fizyolojik gereksinimleri vardır. Giderilmesi gereken bu gereksinimler çevreyle kurulan etkileşim sayesinde giderilebilmektedir. Kurulan bu etkileşim bireyin yaşamını olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkileme gücüne sahip bir olay olarak kabul edilmektedir. Kişilerarası ilişkilerde önem arz eden bu etkileşimin etkisini olumlu yönde değiştiren değişkenlerden en önemlisi sosyal becerilerdir (Yüksel, 1999). Aynı şekilde Lynch ve Simpson (2010)'a göre sosyal beceriler; grup çalışmalarına katılma, problem çözme, çevresindeki kişilerle iletişim kurabilme, empati yapma, yardımlaşma ve konuşup anlaşma gibi kişinin toplum içerisinde kurduğu etkileşimleri olumlu yönde geliştiren becerilerdir. Bütün anlatılan özelliklere bakarak sosyal becerilerin bireyin sosyal gelişimine etki eden bir beceri olduğunu görebiliriz (Johns *vd.*, 2005).

Farklı bir bakış açısıyla sosyal beceriler, toplumsal ilişkilerde kişinin kendisinin ve çevresindeki diğer kişilerin duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını anlayabilmesi ve bu anlama doğrultusunda davranış ortaya koyabilmesidir (Çubukçu & Gültekin, 2006). Toplum içerisindeki her birey için bütün sosyal ortamlarda, bireylerin yaşamının olumlu yönde gelişmesini, yaşam boyu başarılı ve mutlu olmasını sağlayan davranış örüntüleridir. Kısaca sosyal beceriler, günlük hayatta toplumsal etkileşimlerimizde kullandığımız sözel ve sözel olmayan davranışların tümüdür (Sevinç, 2005).

Toplumsal yapı içerisinde çevremizdeki insanların olumlu tepkiler vermelerine sebep olacak ve olumsuz tepkilerin oluşmasını engelleyecek becerilere sahip olmamız önemlidir. Her birey çevresiyle etkileşiminde ona yardımcı olacak becerilere sahip olmak ister. Bu beceriler sosyal becerilerdir. Sosyal beceriler bireyin hayatında oldukça önemli bir yere sahiptir (Yüksel, 2001). Avcıoğlu (2009)'na göre sosyal beceriler, bireyin yaşadığı sosyal ilişkilerde olumlu dönütler almasına ve çevresiyle etkileşim kurmasına yardımcı olan, toplum tarafından kabul görmüş, öğrenilerek içselleştirilen davranışlardır. Yiğit ve Yılmaz (2011) ise Sosyal becerilerin, sözel ve sözel olmayan tutum ve davranışları içerisinde bulunduran, bireyin olumlu tutum ve davranışları başlatmasını, bu tutum ve davranışları sürdürmesini ve bulunulan sosyal ortama uygun geri dönüt vermesini sağlayan öğrenilmiş davranışlar olduğunu belirtmişlerdir.

İnsanlar sosyal varlık olmaları sebebiyle sürekli bir iletişim içerisinde dirler. Bu iletişim her birey için oldukça önemlidir. İnsanlar iletişim yaparak birbirlerine duygularını, düşüncelerini ve hatta isteklerini aktarabilmektedirler. Bu iletişim alış verişinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi, toplumda yaşayan bireylerin arasında kurdukları ilişkilerin olumlu olmasını ve bu ilişkilerin amacına ulaşmasını sağlamaktadır. Bu şekilde sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için bireylerin sahip olmaları gereken beceriler sosyal beceriler olarak adlandırılmaktadır (Uzamaz, 2000).

Durualp ve Aral (2010) sosyal beceriyi, bireyin içinde bulunduğu toplumsal ortamda olumlu bir takım sosyal sonuçlarla karşılaşmasına sebep olan, çevresiyle etkileşimine yardım eden, toplum tarafından kabul edilmiş ve öğrenilebilir davranışlardır, şeklinde tanımlamaktadır. Stanley (2009, ss. 27-28) ise sosyal becerilerin beş temel özelliğinden bahseder:

1. Sosyal beceriler kişinin, toplumsal yapının sosyal kurallarına bağlı olan, olumlu veya nötr dönütler almasını, olumsuz tepkilerden ise uzak durmasını sağlayan becerilerdir.
2. Sosyal becerilerin tamamı öğrenilmiş davranışlardan oluşmaktadır.
3. Sosyal beceriler belirli bir amaca yönelik kullanılır.
4. Sosyal beceriler bulunulan ortam veya duruma özgüdür, değişiklik gösterir.
5. Gözlenebilir becerilerin yanı sıra duyuşsal ve bilişsel elemanlarda barındıran bir yapıdır sosyal beceriler.

Bacanlı ve Erdoğan (2003) sosyal beceri tanımlarını inceleyerek üç başlık altında sınıflandırmıştır. Birincisi, bireyin akranlarınca kabul görmesini baz alan, akran kabulü tanımıdır; ikincisi, sosyal becerilerin kişinin sosyal yönden desteklenmesini sağlayan ya da

ceza alma durumunu önemli ölçüde azaltan davranışlar olduğunu kabul eden davranışsal tanımdır. Tanımların üçüncüsü ise sosyal beceriyi, kişinin toplumsal yapı içerisinde belli ortamlarda sosyal açıdan önemli sonuçları tahmin edebilmesini sağlayan davranışlar şeklinde tanımlayan sosyal geçerlik tanımıdır.

Sosyal beceri yetersizliği.

Yüksel (1997) her bireyin kendini anlatma ve başkalarını anlama isteğini, duygusal ve sosyal anlamda eksikliğini giderebilmek için sosyal becerilere ihtiyacı vardır. Kişinin davranışlarını bu beceriler oluşturmaktadır. Toplum içerisinde bazı insanlar bu becerilere sahip değildir. Bu sosyal beceri eksikliği, kişinin sosyal ihtiyaçlarını karşılamasında çeşitli bir takım güçlükler yaşamasına neden olmaktadır (Akt., Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Sosyal beceri yetersizliği, kişinin çevresiyle uygun iletişimde bulunabilmesi için gerekli olan becerileri kazanamamasından veya sahip olduğu becerileri günlük hayatında uygulayamamasından kaynaklanır (Önalın Akfırat, 2004). Sosyal beceriler konusunda yetersiz olan bireyler, yaşamları süresince çevresiyle olan ilişkilerinde, akademik çalışmalarında, mesleki hayatlarında ve duygusal alanlarda birçok sorunla karşılaşmaktadırlar (Durualp & Aral, 2010). Bu gibi problemlerin toplum içerisinde ortadan kaldırılması için, bireylerin sahip olduğu sosyal beceri düzeylerinin artırılıp, içerisinde buldukları toplumla bütünleştirilmelerini sağlanmalıdır (Avcıoğlu, 2009).

Kişinin sosyal gelişimini tamamlayamaması ya da sosyal gelişim anlamında eksikliklerinin olması gelecek yıllarda ortaya koyacağı sosyal davranışlarını olumsuz yönde etkileyecektir. En azından bu kişi gelecekte sosyal ve duygusal anlamda sorunlarla karşılaşma olasılığı artmış bir birey olacaktır (Çubukçu & Gültekin, 2006).

Çocuklar gelişimleri sırasında aile, arkadaş, okul ve çevresinde bulunan diğer toplumsallaşma kaynaklarından etkilenecek sosyal becerileri kazanır. Fakat bazı bireyler bu becerileri kazanmamış olabilirler. Böyle bir durumda becerilerin kazandırılması için doğrudan müdahale yapılması gerekmektedir. Sosyal becerilerin kazandırılmasına yönelik çalışmalarda ilk olarak bireylerde eksik olan sosyal beceriler tespit edilmelidir (Acun Kapıkıran, Bora İvrendi & Adak, 2006).

Sosyal beceriler karmaşık bir yapıya sahiptir ve bireyin çevresiyle olan etkileşiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Sosyal becerilerin karmaşık yapısı bazı çocukların bu becerileri yeterince kazanamamasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda çocukların özellikle akranlarıyla olan etkileşimleri azalmaktadır (Avcıoğlu, 2007). Çocuklar çevreleriyle

ve özellikle akranlarıyla yeterli iletişime giremedikleri için zamanla kişilik ve davranış problemleri sergilemeye başlamaktadırlar (Durualp, 2009).

Birey sosyal becerileri birçok nedenden dolayı öğrenememiş olabilir. Bu nedenlerden birisi kişinin beceriyi göstermekten korkması ya da çekinerek yapmaması olabilir. Diğer neden ise beceri kazanımı bireyde gerçekleşmemiş olabilir (Akpınar, 2014).

Sosyal beceriler bireyin gelişimi açısından çok önemli unsurlardandır. Sosyal beceriler konusunda yetersiz olan çocuklar hayatları boyunca karşılımlarına çıkan bir takım sorunları çözmeye sosyal becerilere daha fazla sahip olan çocuklara göre çok daha az seçeneğe sahiplerdir. Bu seçeneklerin az olması bireyin istenmeyen olumsuz tutum ve davranışlara yönelmesine yol açmaktadır. Sosyal becerilere yeterli düzeyde sahip olan çocuklar ise sosyal hayattaki sorunlarını çözmeye birçok seçeneğe sahip oldukları için sosyal ilişkilerinde çok daha başarılıdırlar (Yiğit & Yılmaz, 2011).

Sosyal beceriler konusunda donanımlı olan birey duygu, düşünce ve isteklerini çevresine rahatlıkla aktarabilmektedir. Bu kişiler hem kendi haklarına sahip çıkarlar hem de diğer kişilerin haklarına karşı saygılı davranırlar. Sosyal becerileri eksik olan birey ise çevresine kendini yeterince aktaramaz ve bir etkileşim gerçekleştiremez. Bu kişiler kendi haklarını koruma konusunda tamamen sessiz kalabilir ve haklarının ihlal edilmesine sebep olur ya da haklarını elde etmek için başkalarının haklarını kaba güç kullanarak ihlal etmeye yönelir (Uzamaz, 2000).

Sosyal beceriler konusunda kazanımları elde etmiş kişiler çevresiyle uyumlu ve çatışmalardan uzak durmayı başarabilen kişilerdir. Bu kişiler toplum içerisinde sosyal ortamlarda iyi ilişkiler kurmayı başarırlar (Özyürek vd., 2014).

Sosyal beceriler toplumsal yapının sağlam olması açısından oldukça önemli ve gereklidirler. Toplum içerisinde sosyal beceri yönünden zayıf bireylerin bulunması sadece o kişileri etkilemez, o kişilerin çevresinde bulunan ve bir şekilde etkileşime giren her bireyi etkiler. Bu durum toplumun bir arada olmasına engel oluşturabilecek bir durumdur. Bu nedenle sosyal beceri eksiklikleri çocukluk döneminden itibaren belirlenmeli ve en kısa sürede bu eksiklikler giderilmeye çalışılmalıdır.

Sosyal becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi.

Sosyal becerilerin çocuklara kazandırılması amacıyla birçok farklı yöntem geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Yapılan bu uygulamaların ne kadar etkili olduğunu belirlemek amacıyla çeşitli yöntemler geliştirilmiştir (Yüksel, 2004). Bu yöntemler beş temel başlık altında toplanmaktadır (Avcıoğlu, 2009).

Görüşme.

Görüşme yöntemi becerileri araştırılan kişi ve çevresi ile yapılan görüşmeleri kapsamaktadır. Bu görüşmelerde amaç kişinin geçmiş yaşantısında kullandığı becerileri belirlemektir (Avcıoğlu, 2009). Görüşme yöntemi hakkında bilgi edinilmek istenen öğrenciyle olabileceği gibi, öğrencinin öğretmeni, akranları ve ebeveynleriyle de gerçekleştirilebilir. Görüşme yapılmadan önce görüşülecek kişi ve kişilere bilgi verilmesi, sorulacak soruların açık ve anlaşılır olması ve konuyla alakalı olması önemlidir (Gözün Kahraman, 2018, s. 128).

Kendi kendini değerlendirme.

Bu yöntem kişinin kendisi hakkında ki bilgileri yine kendisinin vermesine dayanır. Genel olarak kullanımı yaygın olan bir yöntemdir. Yaygın olarak kullanılma sebebi ise hem uygulaması hem cevaplandırması hem de değerlendirmesi en kolay yöntemlerdendir (Bacanlı, 2014). Bu yöntem ölçülmek istenen beceri türü ile ilgili olarak hazırlanmış birçok sorudan oluşan testlerin araştırılan kişiye uygulanması şeklinde gerçekleşmektedir. Burada bireyin sosyal becerilerini kendisinin değerlendirilmesi beklendiğinden, bireyin dışındaki kişilerden dolaylı yollardan bilgi toplanmasına gerek kalmamaktadır (Çifci & Sucuoğlu, 2012, s. 26).

Gözlem.

Gözlem yönteminde araştırılan kişinin, öğretmeni veya anne babası gibi o kişiyi değerlendirebilecek kişiler tarafından, gözlemlenmesi ve rapor şeklinde sunulması gerekmektedir. Bu yöntemde gözlem yapılması için kişi yapılandırılmış durumlar içerisine sokulur ve davranışları incelenir (Bacanlı, 2014). Doğal ortamlarda ya da laboratuarda, bilgi edinilmek istenen bireylere müdahale edilmeksizin nasıl davrandıklarının kaydedilmesidir (Gözün Kahraman, 2018, s. 123).

Davranış dereceleme ölçekleri.

Bu ölçekler, kişilerin algıladıkları biçim ile diğer kişilerin nitelik ve davranışları üzerine yaptıkları gözlem sonuçlarını ya da düşüncelerini farklı dereceler içerisinde belirlenmesine imkan tanıyan bir ölçme aracıdır. Bu derecelendirme işlemi doğrudan gözlem sırasında veya sonrasında yapılabilir. Bu ölçeklerin hazırlanması kolay olduğu için ve kişilerin özelliklerini diğer bireylerle karşılaştırma olanağı olduğu için özellikle kişilik ve tutumların ölçülmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Sosyometri.

Bir grupta bulunan kişilerin aralarında ki ilişkilerinin kalitesini değerlendirmenin sıralamaya ya dayanan bir şekilde sosyometri derecelendirmesidir. Bu yöntemde gruptaki kişiler belirlenmiş bir yönden tercih sırasına konur veya derecelendirilir. Bu yöntem gözlemsel yöntemler içerisinde sayılabilir. Grup bireyleri diğer bireyleri kendi tercihlerine göre derecelendirir ve işlem tamamlanır. Kişilerin kendi tercihleri çevresindekiler hakkındaki gözlemlerine dayanmaktadır (Avcıoğlu, 2009).

Çocuklara kazandırılması gereken sosyal beceriler.

Toplum içerisinde yaşayan her bireyde bulunması gereken birçok sosyal beceri bulunmaktadır. Fakat bazı sosyal beceriler çocukluk döneminde kazanılması gerekmektedir. Akkök (2006, s. 22) çocuklara ilk olarak kazandırılması gereken becerileri şu şekilde sıralamıştır:

- Dinleme
- Konuşmayı başlatma
- Konuşmayı sürdürme
- Soru sorma
- Teşekkür etme
- Kendini ve başkalarını tanıtmaya
- İltifat etme
- Yardım isteme
- Bir gruba katılma
- Yönerge verme
- Yönergelere uyma
- Özür dileme
- İkna etme

Stanley (2009, ss. 30-31) ise çocuklara kazandırılması gereken becerileri şu kategorilerde belirtmiştir:

1. İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri:

- Göz kontağı kurma
- Dinleyen konuşan kişinin yüzüne bakma
- Konuşmayı başlatma
- Konuşmayı sürdürme

- Yardım isteme
 - Bir gruba katılma
 - Soru sorma
 - Yönerge verme
 - Yönergelere uyma
 - Teşekkür etme
 - Başkalarını tanıtmama
 - Özür dileme
 - İkna etme
2. Grupla bir iş yürütme becerileri:
- Grupta iş bölümüne uyma
 - Gruptaki sorumluluklarını yerine getirme
 - Başkalarının haklarına saygılı olma
 - Sıra bekleme
 - Başkalarının fikirlerini anlamaya çalışma
 - Fikir üretme
3. Duygulara yönelik beceriler:
- Kendi duygularını anlama
 - Duygularını ifade etme
 - Korku ile başa çıkma
 - Kendini ödüllendirme
 - Başkalarının duygularını anlama
 - Sevgi gibi olumsuz duyguları ifade etme
 - Kızgınlık gibi olumsuz duyguları ifade etme
4. Saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri:
- İzin isteme
 - Paylaşma
 - Başkalarına yardım etme
 - Uzlaşma
 - Kızgınlığını kontrol etme
 - Hakkını koruma
 - Alay edilme ile başa çıkma
5. Plan yapma ve problem çözme becerileri:
- Ne yapacağına karar verme

- Amaç oluşturma
- Problemlerin nedenlerini araştırma
- Bilgi toplama
- Karar verme
- Bir işte yoğunlaşma

Sosyal beceri gelişimini etkileyen faktörler.

İnsan, ait olduğu kùltür içerisinde toplum şeklinde yaşayan, konuşma, dùřünme ve yaratıcılık yeteneğine sahip olan, açık olduğu dũnyayı ve evreni bir bũtũn olarak kavrayabilen, içerisinde yaşadığı çevreyi etkileyebilen ve değiştirebilen, sorumluluk duygusuna sahip, akıllı, sosyal ve canlı bir varlıktır. Bireyler dũnyaya geldikleri andan itibaren buldukları toplumun bir üyesi olurlar. Bu nedenle toplumsal yaşam insan için bir ihtiyaçtır. (Bak, 2011).

Sosyal bir yapı içerisinde dũnyaya gelen birey, bir yandan fizyolojik gelişimini sürdürürken aynı zamanda toplum içerisindeki diğer bireylerle etkileşim içerisine girerek yaşadığı toplumda yer edinebilmek için çaba harcar. Bu süreç sosyalleşme olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde yaşanan ilişkiler kişinin yaşam kalitesine katkı sağlayacaktır (Odacı, Kalkan, Balcı, & Yılmaz, 2003).

Bireyin içerisinde yaşadığı topluma uyum sağlayarak toplumla bũtũnleřmesi, toplum genelinde kabul görmüş davranışları benimsemesiyle mümkündür. Birey sosyal hayatın getirdiği davranışları kazanarak çevresiyle bũtũnleřir ve sosyalleşmiş olur. Sosyalleşme öğrenerek gerçekleşmektedir. Dũnyaya gelen çocuklar çevresini gözleyerek ve model olarak sosyalleşirler (ubuku & Gültekin, 2006).

Bireyin sosyal ve duygusal gelişimi aşamasında çevresine iyi bir şekilde uyum sağlaması oldukça önemlidir. Çocukların bu aşamada kazanmaları gereken becerilerden biriside sosyal becerilerdir. Olabildiğince erken yıllardan itibaren çocuklara bu beceriler değişik yöntemlerle öğretilmelidir. Birey gelişimi sırasında çevresindeki modellerden bu becerileri doğrudan ya da dolaylı olarak öğrenmektedir (Acun Kapıkıran *vd.*, 2006).

Bir ömür boyunca kesintiye uğramadan devam eden sosyalleşmenin sağlanabilmesi için bireyin gerçekleştirmiş olduğu ilk izlenimler onun sosyalleşmeyi başarmış bir kişi olabilmesinde oldukça etkilidir (Günindi, 2010). Sosyal ilişkiler bireyin hayatında büyük öneme sahiptir. Kişinin hayatının büyük bir kısmı çevresiyle iletişim kurarak geçmektedir. Bireyin yaşamı boyunca sağlıklı ilişkiler kurmasında yeterli sosyal beceriye sahip olmasının

etkisi büyüktür. Bu becerilerin çocukluk döneminde kazanılması ise yaşamın ilerleyen yıllarında çevreyle olan iletişimin sağlıklı olmasında çok etkilidir (Kabasakal & Çelik, 2010).

Bireyin içerisinde bulunduğu toplumun bir üyesi olabilmesi için ilk olarak o toplumun sahip olduğu yapıyı, toplumda geçerli olan normları ve değerleri vb. öğrenmesi gerekmektedir (Genç, 2005). Çocuklara, doğumdan ilköğretime kadar süregelen ve hayatın temelini oluşturan ilk yıllarda yeterli olacak koşullar nitelikli bir eğitimle verilmelidir. Çünkü bu dönemde yaşanan fiziksel ve sosyal çevre olumsuzlukları yaşamın ilerleyen yıllarında bireyin fiziksel ve zihinsel sağlığını etkileyebilmektedir (Özdemir Topaloğlu, 2013).

Sosyal gelişimini tamamlayarak çevresindeki diğer insanlarla sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilen kişiler hem kendileriyle hem de diğer insanlarla barış içerisinde olurlar. Toplum içerisinde yaşayan bireylerin bu becerilere sahip olmaları toplumun sağlıklı gelişimi açısından önemlidir. Bireyin tüm hayatına etki eden okul öncesi dönemin önemi hatırlandığında, bu dönemde gerçekleşmeye başlayan sosyal gelişimin planlı bir şekilde yürütülmesinin önemi daha iyi anlaşılacaktır (Aslan, 2008).

Çocukların çevresiyle olumlu etkileşim yaşamasını sağlayan, sosyal yönden gelişimlerine destek olan paylaşma, yardımlaşma, işbirliği, empati gibi toplum açısından olumlu karşılanan sosyal davranışlar, bireyin kendine güvenen, topluma duyarlı, yaratıcı düşünceye sahip bir kişi olmasında oldukça etkili olacaktır (Şahin & Baç Karaaslan, 2006).

Türkiye eğitim sistemi içerisinde ilköğretimin amaçlarından biri, her bireye iyi bir vatandaş olabilmesi için gereken bilgi, beceri ve davranışları kazandırmaktır. Bu dönemde kazandırılması gereken becerilerden biriside sosyal becerilerdir. Çünkü kişinin içerisinde bulunduğu toplumun üyesi olabilmesi ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirebilmesi sosyal hayatta gerekli olan sosyal becerileri öğrenebilmesi ile mümkündür (Çubukçu & Gültekin, 2006). Bu amaçla, okul hayatında öğrencilere sosyal becerilerin öğretilmesi, pekiştirilmesi ve bu becerilerin sosyal hayat içerisinde uygulamaya dönüştürülebilmesi ilköğretim kurumunun önemli fonksiyonlarından biridir (Genç, 2005).

Sosyal beceri eğitimi.

Günümüzde akademik becerilerin yanında bireylerin sosyal gelişimlerini de temel alan sosyal becerilerin gelişmesi son derece önemli görülmektedir. Sosyal becerilerin çocuklara öğretilmesi oldukça önemli ve gereklidir, çünkü sosyal becerilerin öğrenilmemesi bireyin okul başarısında, sosyal ilişkilerinde ve çevresiyle olan uyum problemlerinde önemli bir etken olabilmektedir (Akkök, 2006).

Kişinin toplum içerisindeki yaşantılara karşı gösterdiği tepkilerin biçimi, çevresindekilerle nasıl iletişim kuracağı, hayatının ilk yıllarında gerçekleştirdiği öğrenme durumlarına bağlıdır. Bu öğrenme durumları da, bireye sunulan olanaklara, sunulan bu olanakları değerlendirebilmek için kendisinde bulunan motivasyona, öğretmen ve çevresindekilerin rehber olmasına bağlıdır. Çevresindeki bütün bu etkenler, kişinin sosyal becerileri öğrenerek sosyalleşmeyi öğrenmesini, toplum içerisindeki yerini ve sosyal yönden gelişimini etkiler. Çevreyle kurulan iletişimin olumlu ya da olumsuz anlamda gelişim göstermesi, sosyal davranışlar yönünden oldukça önemlidir (Çubukçu & Gültekin, 2006).

Çocuklara verilecek sosyal beceri eğitimi çocuğun gelişim durumunu dikkate almak ve ilerleme için gerekli performansları belirleyerek, programda bunlara yer vermek durumundadır. Ayrıca, toplumun çeşitli kesimlerinin çocukların nasıl davranmalarını beklediği belirlenmelidir. Sosyal davranışlar kültürel bağlamları içerisinde ortaya çıkarlar. Bu yüzden, bu kültürel bağlamın da dikkate alınması gerekir. Genellikle sosyal beceri eğitimi çocukların istenmeyen davranışlarının ortadan kaldırılması ve değiştirilmesi amacıyla yöneliktir. Dolayısıyla, böyle bir durumun bulunması da sosyal beceri eğitiminde farklılıklara yol açar (Bacanlı, 2014, s. 85).

Toplum içerisinde ki her kişiye, sosyal beceri eğitimi verilmesi yararlı olabilir; ancak bazı mesleklerde bulunan kişiler için bu eğitim özel bir öneme sahiptir. Meslek alanlarında bireylerin karşılaştıkları sorunları önlemek amacıyla öğretim kurumları tarafından sosyal beceriler öğretilir. Eğitimin her kademesinde öğrencilere verilecek olan sosyal beceri eğitimi bireylerin toplum içerisinde ki ilişkilerini geliştirebilir (Yüksel, 1999).

Sosyal beceri eğitimi, toplumu oluşturan bireylere kendilik değerinin, sorunlara çözüm üretme becerilerinin ve uyuşturucuya karşı hayır diyebilmenin artması gibi sonuçları olumlu olan durumlarla ilişkilidir. Bu şekilde birçok olumsuz davranışlara karşı etkili olarak kullanılabilir (Yiğit & Yılmaz, 2011). Genç (2005) ise sosyal beceri eğitiminin gerekliliğini ifade etmek için şu ifadeyi kullanmıştır: “İnsan sosyal bir varlık olması sebebiyle yaşadığı toplumun bir üyesi olarak kabul görmesi için, öncelikle o toplumun yapısını, normlarını, değerlerini vb. öğrenmesi gerekmektedir.”

Doğası gereği sosyal bir varlık olan insanlar, yalnızca fiziksel ihtiyaçlarını karşılayarak yaşamlarını sürdüremezler. Birey için piramidin daha üst basamaklarında sevgi, saygı ve güven gibi önemli görülen ihtiyaçlarda yer almaktadır. Kişiler sahip oldukları duygu ve düşünceleri paylaşma ihtiyacı içerisindeyler. Bu paylaşımın etkili olabilmesi sosyal becerilerin güçlü olmasıyla sağlanabilmektedir. Çocuklar için ailede başlayan ve ardından aile, okul ve çevre kavramlarının etkileşimiyle devam eden ve yaşam boyu süren eğitim, birçok şeyde olduğu gibi sosyal becerilerin de oluşumunda ve gelişiminde temel faktör konumundadır (Samancı & Diş, 2014).

Eğitimin önemli olarak görülen amaçlarından birisi, kişilerin yaşamlarını sürdürdükleri topluma uyum sağlayabilmelerine yardım etmektir. Kişilerin içerisinde yaşadıkları topluma istendik şekilde uyum sağlamaları yani toplum içerisinde etkin bir üye olabilmeleri için sosyal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları gerekmektedir. Bireyin toplum tarafından kabul görmüş davranışlara sahip olması sosyal gelişimi ile alakalıdır. Çünkü kişinin yaşamının ilk yıllarında ki sosyal gelişimi gelecek yıllarda sahip olacağı sosyal davranışların temelini oluşturmaktadır (Çubukçu & Gültekin, 2006).

Sosyal beceri eğitiminin kalıcı olması için verilecek eğitimin ve öğretilecek sosyal becerilerin bireyin değer verdiği becerilerden olmasıyla mümkün olabilir. Toplum tarafından istenmeyen davranışların önüne geçilmesi durumunda yetişkinlerin desteğini alır ve günlük yaşam içerisinde kullanılabilirliği artar (Bacanlı, 2014, s. 85). “Çocuğun temel sosyal becerileri edinmelerinde öğretmen hem bir eğitimci hem de bir model olarak önemli bir role sahiptir. Bu nedenle öğretmenlerin sosyal becerileri ve bu becerilerin oluşmasına neden olan etkenler önemli görülmüştür” (Seven & Yoldaş, 2007, s. 4).

Çocuklar yaşamlarının ilk yıllarından itibaren uzun zaman çevresinde bulunan diğer inşalardan model belirlerler ve bu modelleri taklit ederek öğrenmelerini gerçekleştirirler. Özellikle ilköğretim dönemi çocuklar için ilk farklı çevre demektir ve bu dönemde öğretmen en büyük model durumundadır. Bu nedenle çocukların sahip oldukları ve olacakları sosyal becerilerde öğretmenlerin payı oldukça büyüktür.

Her çocuğun sahip olduğu sosyal beceri düzeyi birbirinden farklıdır (Lawson, 2003). Sonuç olarak kişinin kendisini ifade edebilmesi, özgüvenli olması, çevresiyle ilişki kurabilmesi, çevresi tarafından kabul görmesi, toplum içerisinde sosyal yönden bağımsız olabilmesi gibi becerilerin kazandırılması uğraşlarının temelinde öğrencilere sosyal yönden olumlu davranışlar kazandırmak, uygun davranış sergilediklerinde onları desteklemek ve motive etmek vardır. Bu sebeple, bireylere eğitim öğretimin her bir basamağında sosyal beceri eğitimi verilmelidir (Çubukçu & Gültekin, 2006).

Sosyal beceri eğitiminde kullanılan yöntemler.

Sosyal becerilerin bireylere kazandırılması amacıyla birçok yöntem belirlenmiş ve denenmiştir. En yararlı olacak yöntemi bulma arayışları süreçleri eğitimcilerin uğraş noktalarından birisi olmuştur.

Avcioğlu (2009)'a göre sosyal beceri öğretiminde kullanılan yöntemler şunlardır:

- Rol oynama yöntemi,

Bu yöntemde, bir grubun önünde bir fikir ya da durum dramatize edilir. Bu yöntem, bireyler başka bir kimliğe, kişiliğe sahip olabildikleri için özel bir değere sahiptir. Bu teknikte bir durum oluşturulur ve öğrencinin o durumda bulunan kişi ve kişilerin sahip oldukları role bürünmesi istenir (Avcıoğlu, 2018, s. 94).

- Model olma (Modelling) yöntemi,

Bu yöntemde öğrencilerde bulunması istenen bir davranışın ya da öğrencilerin örnek alması istenen bir modelin seçilerek, öğrenciler karşısında önce sözel ve sözel olmayan ipuçlarıyla ardından davranışın gösterilmesiyle öğrenciler tarafından taklit edilmesi gerçekleştirilmeye çalışılır. Bu yöntemde önemli olan bir nokta da bu davranışın kazanılması için ilerleyen zamanlarda da bu davranışı ortaya çıkaracak ortamları meydana getirmektir.

- Coaching (Antrenörlük) yöntemi,

Bu yöntemde sosyal bir sorun varsayılır ve öğrenciler bu soruna inandırılır. Sorunu çözme amacıyla tartışma başlatılır ve çeşitli sorular sorulur. Sorunu tam anlayabilmek için roller dağıtılır ve canlandırılarak sınıf ortamıyla bütünleştirilir. Yeni elde edilen bilginin kullanılmasını ve geliştirilmesini sağlayarak son verilir (Bacanlı, 2014, s. 119).

- Doğrudan öğretim yöntemi,

Bu yöntemin temelinde davranışçı yaklaşıma dayalı öğretim bulunmaktadır. Bu yöntemde sosyal beceriler tanımlanır ve bu beceriler için gereksinim oluşturulur. Kazandırılmak istenen becerinin analizi yapılır ve alt basamaklar halinde oluşturulur. Bu yaklaşımda öğreten kişi model durumunda olmalıdır ve davranışı prova ettirip roller vererek geliştirmeye çalışır.

- Bilişsel süreç yaklaşımı,

Bu yöntemde de doğrudan öğretim yöntemine benzer olarak öykülerden yararlanılır. Öğrencilere öykülerin başında ve sonunda nasıl tepkiler verileceği özetlenmektedir. Öykünün girişinde nasıl bir sorun olduğu açıklanır ve öykünün sonunda ise belirlenen çözüm yollarının olumlu sonuçları aktarılır. Agran ve Wehmeyer çalışmalarında, bireylerin başarılı çözüm yolları bulabilmelerinin bu şekilde sağlandığını belirtmişlerdir (Çifci & Sucuoğlu, 2012).

- Bilişsel sosyal öğrenme yöntemi,

Bu yöntemde bireyler bir model gözleyerek ya da rehber kişi tarafından verilen sözel yönergeleri dinleyerek sosyal becerileri öğrenirler. Öğrenme gerçekleştikten sonra bireyler sahip oldukları bu becerileri ortaya koyabilecekleri örnek davranışlara ya da performanslara rehber olabilecek şekilde kullanabilirler.

- Akran destekli öğrenme,

Rotatory, Schwenn ve Litton çalışmalarında, bir bireyin başka bir bireye istenilen bir konuyu, materyal yardımıyla usta çırak ilişkisi içerisinde, bildiklerini aktarma yoluyla öğrettiği, kişilerin akademik ve sosyal becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir (Avcıoğlu, 2009).

- Drama,

Bu yöntemde amaç sosyal becerinin anlatıldığı bir olayı canlandırma sürecinin yaşanmasıdır. Bu sürecin gösteriye dönüşmesi çok önemli değildir. Süreç devam ederken bireyler farklı kişiliklere bürünerek çevresini daha iyi bir şekilde tanıma fırsatı yakalar. Yaşanılan olayda belirtilen sosyal becerilerin bireyler tarafından günlük yaşamda kullanımının genellenebilmesi için bir süre pekiştirilmesi gerekmektedir.

- İşbirlikçi öğrenme yöntemi,

Bu yöntemde amaç gruplar oluşturarak kişilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamaktır. Oluşturulan gruplarda her bireyin öğrenilmesi gereken beceriyi en yüksek düzeyde öğrenmesi amaçlanır. Bu yöntemin önemli noktası bir bireyin hem kendi öğrenmesinden sorumlu olması hem de grup arkadaşlarının öğrenmelerinden sorumlu olmasıdır.

İlgili Araştırmalar

Alanyazında öğrencilerin sosyal becerilerine ilişkin çalışmalar incelendiğinde yapılan araştırmaların genel itibariyle okul öncesi öğrencileri üzerine yapıldığı, bunun dışında ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri üzerine de çalışmaların olduğu görülmüştür.

Sosyal beceri üzerine yapılan çalışmalar genel olarak öğrencilerin sosyal becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi üzerine gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmalara göre sosyal becerilerde özellikle cinsiyete bağlı farklılıklar olduğu bulgusuna rastlanmaktadır. Kılınç (2016) 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladığı çalışmada, sosyal işbirliği ve etkileşim becerilerinde öğretmen görüşlerine göre kız çocuklarının lehine anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Göger (2018)'in ve Abdi (2010)'nin çalışmalarında da, okul öncesi

dönemde kız çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Turan Güven (2018)'in ise 48-60 aylık çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının ebeveynleri tarafından değerlendirilmesine yönelik yapmış olduğu araştırmasında, çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre kız çocuklarının lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşması söz konusu çalışmaları destekler niteliktedir. Mastow (2004)'un okul öncesi öğrencileri üzerine gerçekleştirdiği üç yıllık deneysel çalışma sonucunda cinsiyet faktörünün kızlar lehine, çocukların sosyal beceri düzeylerini etkilediği belirlenmiştir. Alanyazında kızlar lehine cinsiyet etkisini destekleyen okul öncesi çocuklar üzerine yapılan birçok çalışma mevcuttur (Gözcü Binbir, 2018; Ilgın, 2018 Karabulut, 2018; Temel, 2018). Okul öncesi dönem dışında ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri üzerine yapılan araştırmalarda da cinsiyete göre kızların lehine anlamlı farklılaşmanın bulunduğu çalışmalar mevcuttur. Arslan (2016) ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerini incelediği çalışmasında öğrencilerin kendini kontrol etme becerilerinde cinsiyete göre kızların lehine anlamlı farklılaşma olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde Güneş (2018) dördüncü sınıf öğrencilerinin, Güven (2017)'de 12-14 yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin cinsiyete göre kız çocuklarının lehine anlamlı düzeyde farklılaştığını bulmuşlardır. Öztürk (2018)'ün spor yapan ve yapmayan orta okul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında olumlu sosyal davranışlarda kızların yüksek, olumsuz sosyal davranışlarda ise erkeklerin yüksek beceri seviyesine sahip olduklarını; Laibe, Carlo, Torguati ve Ontai (2004)'un ise okul öncesi öğrencilerinin olumlu sosyal davranış puanlarının da kızların lehine anlamlı fark bulgularını benzer çalışmalarla birbirini destekler niteliktedir. Ancak Seven ve Yoldaş (2007) üniversite öğrencilerinin ve Çiriş (2018) ise lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre erkek öğrenciler lehine anlamlı düzeyde farklılaştığını bulgulamışlardır. Alanyazında öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucunu bulan çalışmaların aksine sosyal becerilerin cinsiyete göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığını bulan çalışmalarda mevcuttur. Gürbüz (2017), Aktaş Özkafacı (2012) ve Balaban (2018) okul öncesi öğrencilerinin; Palak (2018) ve Kafkas (2018) ise ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucunu bulmuşlardır.

Alanyazın taraması sonucunda öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin sınıf düzeyi, kardeş sayısı, anne baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen çalışmalar mevcuttur. Çiriş (2018) gerçekleştirdiği çalışmada 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin 12. sınıf öğrencileri lehine anlamlı olarak farklılaştığını bulmuştur. Aynı çalışmada lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin aile gelir durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Aile gelir durumu

yükseldikçe çocukların sosyal beceri düzeylerinin de yükseldiği belirlenmiştir. Göger (2018) araştırmasında okul öncesi çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin aile gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığını belirleyerek bu durumu desteklemiştir. Benzer şekilde Karabulut (2018) da çocukların sosyal beceri düzeyinin aile gelir düzeyiyle pozitif anlamlı bir ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Ilgın (2018) okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin aile gelir düzeyi ile pozitif anlamlı bir ilişkisi olduğu bulgusunu bulması benzer çalışmaları desteklemektedir. Bozgün (2017) ise öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeyleri ile çocukluk çağı istismar yaşantıları arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalıştığı araştırmasında öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinin aile gelir durumuna göre anlamlı bir farklılaşma yaşadığı sonucunu bulmuştur. Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin aile gelir düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığını bulgulayan diğer çalışmaların (Arslan, 2016; Kafkas, 2018; Öztürk, 2018) aksine Seven ve Yoldaş (2007) sınıf öğretmeni adaylarının sosyal beceri düzeylerini incelemeyi amaçlayan çalışmalarında, sosyal beceri düzeyinin ekonomik düzey ile arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Göger (2018) yapmış olduğu çalışma ile öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinde kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılaşma olmadığını bulgulamıştır. Benzer şekilde Turan Güven (2017) okul öncesi çocukları üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada bu durumu destekleyen sonuçlar bulgulamıştır. Gürbüz (2017) ise annelerin tutumlarının çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkilerini incelediği araştırmasında, çocukların sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılık göstermediğini bulgulamıştır. Benzer şekilde Güneş (2018) ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin, Bozgün (2017) ise öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Belirtilen çalışmaların aksine Temel (2018) anasınıfı öğrencileri ve Arslan (2016) birinci sınıf öğrencileri üzerine gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğrencilerin sosyal becerilerinde kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılaşma gerçekleştiğini bulmuştur. Arslan (2016)'ın araştırma bulgularına göre kardeş sayısı 1, 2, 3 ve 5 olan çocukların sosyal becerilerinin kardeş sayısı 4 olan çocukların sosyal becerilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kadınların iş hayatına atılma durumunun gün geçtikçe arttığı göz önüne alındığında, çocukların sosyal beceri düzeylerinde annelerin çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı bir farklılaşma gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik araştırmaların alanyazında yer edinmesi kaçınılmaz olmuştur. Turan Güven (2018) 48-60 aylık çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının ebeveynleri tarafından değerlendirilmesini incelediği araştırmasında çocukların sosyal beceri düzeylerinin annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği fakat çalışan annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin çalışmayan

annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerine göre az da olsa yüksek olduğu bulgulanmıştır. Benzer şekilde Gürbüz (2017) anasınıflı öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin anne çalışma durumuna göre farklılaşmadığını bulmuştur. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin anne çalışma durumuna göre farklılaşmadığını bulgulayan bir diğer çalışmayı gerçekleştiren Kafkas (2018) 4. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin anne eğitim durumundan anlamlı düzeyde etkilendiğini belirlemiştir. Çalışma sonucunda anne eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal beceri düzeylerinin anne eğitim düzeyi ortaokul ve altında bir düzeye sahip olan çocukların sosyal beceri düzeylerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulgulanmıştır. Aynı çalışmada çocukların sosyal beceri düzeylerinde baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılaşma gerçekleşmediği belirlenmiştir. Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini anne baba eğitim durumuna göre inceleyen bir diğer çalışmayı gerçekleştiren Çiriş (2018), lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde anne baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gerçekleştiğini bulmuştur. Anne baba eğitim düzeyi lise, lisans ve üstü olan çocukların anne baba eğitim düzeyi ilköğretim ve ortaokul olan çocukların sosyal beceri düzeylerinde, anne baba eğitim düzeyi lise, lisans ve üstü olan çocukların lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Arslan (2016) birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin anne baba eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığını bulmuştur. Araştırma sonucunda anne ve baba eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların sosyal beceri düzeylerinin de anlamlı bir şekilde yükseldiği belirlenmiştir. Alanyazında anne baba eğitim düzeyinin sosyal beceriler üzerine etkisini inceleyen bir diğer çalışmayı gerçekleştiren Ilgın (2018), üniversite mezunu babaların çocuklarının akademik destek beceri düzeylerinin diğer eğitim düzeyine sahip babaların çocuklarına göre daha yüksek olduğunu bulgularken, çocukların sosyal beceri düzeylerinin anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Temel (2018)'in köyde ve kentte yaşayan anasınıflı öğrencilerinin anne baba tutumlarının ve bazı değişkenlerin sosyal becerilerinde farklılık yaratıp yaratmadığını incelediği çalışmasında, kentte yaşayan çocukların sosyal becerilerinde anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşma olduğu, köyde yaşayan çocukların sosyal becerilerinde ise anne baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anne baba eğitim düzeyinin çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerine etkisini bulgulayan araştırmaların aksine Turan Güven (2018) çocuklarının sosyal beceri düzeylerinde anne baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Gözcü Binbir (2018) okul öncesi öğrencilerinin, Neslitürk, Çamlıbel Çakmak ve Karakuş Özdemir (2016) 5-6 yaş grubu öğrencilerinin, Güven (2017) 12-14 yaş grubu öğrencilerinin, Öztürk (2018) ortaokul öğrencilerinin, Seven ve Yoldaş (2007) üniversite

öğrencilerinin ve Bozgün (2017) üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinde anne baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını bulgulamışlardır.

Alanyazın incelendiğinde sosyal beceriler üzerine yapılan betimsel araştırmalar dışında ilişkisel araştırmalarda mevcuttur. İlişkisel araştırmalar genel olarak ebeveyn tutum ve davranışlarının sosyal beceriler ile ilişkisini belirlemeye yönelik çalışmalardır. Yılmaz Bolat (2018) 4-6 yaş grubu çocukların sosyal beceri puanları ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme puanları arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Göger (2018) aynı yaş grubu çocukların ebeveyn kişilik özellikleriyle sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğunu bulgulamıştır. Özyürek vd. (2014) okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 20 çocuk üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında yeterli düzeyde sosyal beceriye sahip çocukların ebeveynleriyle olan sözel ve davranışsal etkileşimlerinin, yetersiz sosyal beceriye sahip çocuklara göre daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Gerçekleştirdiği çalışma sonucunda ebeveyn tutumları ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı düzeyde ilişki bulamayan Toktamış (2008), çocukların ilk sosyal becerilerini aile üyeleri ile olan ilişkilerinden etkilenerek kazandıklarını belirtmiştir. Connell, Christian ve Prinz (2002) ise yaptıkları araştırmada 5 yaşındaki çocuklarda, anne ile çocuk arasındaki ilişkinin olumlu yönde artması sonucunda, çocukların sosyal beceri düzeylerinde de artış gerçekleştiği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Steelmann, Assel, Swank, Smith ve Landry (2002) çocuklarına karşı olumlu, sıcak ve güzel tutumlar içerisinde annelerin çocuklarının sosyal becerilerinin daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. McWayne, Hampton, Fantuzzo, Cohen ve Sekino (2004) ailenin çocukla olan ilişkisinin ve çocuğun eğitime etkin katılmasının, çocukların çevresindeki kişilerle olan ilişkilerine ve sınıf içi öğrenmelerine olumlu katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Alanyazında çevresel etkileşim ile sosyal beceriler arasında belirlenen anlamlı ilişkinin aksine Loesch (2005) çocukluk ve ergenlik döneminde alınan aile desteğinin ve çevreyle kurulan iletişim miktarının çocukların sosyal beceri düzeyleriyle arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Yine Licciardello, Harchik ve Luiselli (2008) ve Dekovic, Slagt, Asscher, Boendermaker, Eichelsheim ve Prinzie (2011) çocukların sosyal becerilerinin desteklenmesinin, ilerleyen yıllarda çocuğun çevresiyle sağlıklı etkileşim kurmasına ve suç işleme oranının azalmasına olumlu etki ettiğini belirtmişlerdir. Ebeveyn ile çocuk ilişkisinin etkisinin belirlendiği bir diğer çalışmayı El Nokali, Bachman ve Votruba-Drzal (2010) gerçekleştirerek çocukların eğitime aile katılımının artması ile sosyal becerilerinde arttığını belirlemişlerdir.

Alisinanoğlu (2003) anne ve babaların farkında olarak veya olmayarak doğumdan itibaren çocuklarına nasıl düşünceleri, hissetmeleri ve algılamaları gerektiğini çocuklarına

karşı olan tutumlarıyla öğrettiklerini belirterek ebeveyn tutumlarının çocukların üzerindeki etkisine değinmiştir. İnci (2014) ise çocukların sosyal beceri düzeyleri ile babaların tutumu arasında pozitif anlamlı bir ilişki bularak, olumlu baba tutumlarının çocuğun sosyal becerisini olumlu yönde etkilediğini bulgulamıştır. Güdük ve Aksoy (2012) 378 lise öğrencisi üzerine yaptıkları araştırmada algılanan anne baba davranışları ile öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin anne baba davranışlarına göre farklılaştığını belirlemişlerdir. Bunun aksine Özyürek ve Özkan (2015) yılında ergenler üzerine yaptıkları araştırmada ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirlemişlerdir. Benzer şekilde Oprea (1997) gerçekleştirdiği araştırma sonucunda otoriter ebeveyn tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığını bulgulamıştır. Fakat Paterson ve Sanson (1999) ebeveyn davranışlarının, çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olduğunu ve ebeveyn-çocuk ilişkisi yakın ve sıcak olan çocukların sosyal becerilerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Eker (2011) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada, üniversite öğrencilerinin ebeveyn tutumları ile öz-duyarlık ve duyarlı sevgi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve ebeveyn tutumları ile öz-duyarlık ve duyarlı sevgi düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu belirlemiştir. Alanyazında özellikle demokratik ebeveyn tutum düzeyleri ile öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulan çalışmalar mevcuttur (Arslan, 2016; Gürbüz, 2017; Lamborn, Mounts, Steinberg, & Dornbusch, 1991; Özkafacı, 2012; Temel, 2018; Yaman, 2018). Karabulut (2018) ve Temel (2018) gerçekleştirdikleri çalışmalarında izin verici ebeveyn tutumu ile öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri arasında pozitif anlamlı ilişkiler bulmalarına karşın Jabeen & Anil-ul-Haque, (2013) izin verici ebeveyn tutumunun öğrencilerin duygu düzenleme becerilerini olumsuz etkilediğini bulmuşlardır. Bunlara ek olarak Yaman (2018) otoriter ebeveyn tutumunun öğrencilerin sosyal beceri düzeylerini negatif yönde anlamlı düzeyde etkilediğini bulgulamıştır. Milevsky, Schlechter, Netter & Keehn (2006) anneleri otoriter ve açıklayıcı tutuma sahip olan lise öğrencilerinin öz-saygı ve hayattan tatmin olma düzeyini, anneleri izin verici tutuma sahip çocuklarına göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Chang, Schwartz, Dodge & McBride Chang (2003) ise annelerin katı ebeveyn tutumunun çocukların duygu düzenleme becerilerini babaya göre daha fazla etkilemektedir. Alanyazında anne babaların tutum ve davranışlarını ve bu tutum ve davranışların çocukların üzerindeki etkisini ortaya çıkaran araştırmalar mevcuttur (Ketstsiz, Ryan & Adams, 1998; Dekovic & Gerris, 1992; Tudge, Hogan, Snezhkova, Kulakova & Etz, 2000; Laibe *vd.*, 2004). Alanyazında sosyal beceri üzerine yapılan bazı araştırmalarda sosyal beceri eksikliği ve

sonuçları üzerinedir (Lahat, Walker, Lamm, Degnan, Henderson & Fox, 2014; Miller, Fenty, Scott & Park, 2010; Segrina & Taylor, 2007).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemine, desenine, çalışma grubuna, ölçme araçlarına, işlem basamaklarına ve analiz tekniklerine yer verilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma tarama deseni ile gerçekleştirilmiştir. Tarama deseni, belirlenen evrenden seçilen çalışma grubu üzerinde yapılan işlemler yoluyla, evrenin tümüne genellenecek olan eğilim, tutum ve görüşlerin sayısal olarak betimlenmesini sağlar (Creswell, 2017, s. 155). Bu desende belirleme işlemi yapılırken herhangi bir etkileme, değiştirme amacı olmadan, durumların var olduğu şekliyle ortaya konulması amaçlanmaktadır. Tarama modeli, geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu varolduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yöntemde önemli olan durum var olanı değiştirmeye kalkmadan durumları gözleyebilmektir (Karasar, 2014). Araştırmanın amacı doğrultusunda verilerin tek seferde toplanması gerektiği için, araştırma verilerine kesitsel yöntem kullanılarak ulaşılmıştır (Creswell, 2017, s. 157). Veri toplama işlemi yapılırken tarama deseninde kullanılan başlıca veri toplama tekniği olan ölçek kullanılmıştır (Gürbüz & Şahin, 2018).

Bu araştırmada ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli türlerinden açılımlı model kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli; iki veya daha fazla değişkenin birlikte değişme düzeyini belirlemeyi amaçlayan modeldir (Karasar, 2014). Açılımlı model, ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı bir araştırmada bulunan değişkenler arasındaki korelasyon katsayısının belirlenmesiyle oluşturulur. Bu modelde değişkenlerden birisinde meydana gelen değişimin diğer değişkendeki yansıması gözlenmeye çalışılır (Tekbıyık, 2014).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılında Erzurum İli Palandöken ve Aziziye ilçelerinde öğrenim görmekte olan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri ve öğrencilerin ebeveynleri oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında çalışma evreninin yaklaşık olarak 20.000 ilkokul öğrencisi olduğu belirlenmiş ve çalışma evreninin % 95 güven aralığında 350 öğrenci ve öğrencilerin

ebeveynleri ile temsil edilebileceği hesaplanmıştır. Uç değer analizleri ve normallik analizleri aşamasında veri setinin dışında bırakılması beklenen veriler düşünülerek hesaplanan öğrenci sayısının bir miktar üzerine çıkılmış ve araştırma sürecinde toplam 700 öğrenci ve ebeveyne ulaşılmıştır. Bu kapsamda ulaşılan ve ölçek uygulanan 700 kişilik örneklemden toplamda 147 öğrenci veri setinin normalliğini bozabilecek düzeyde uç değer içermesi ve uygun doldurulmadığı sebebiyle veri setinden çıkarılmıştır. Parametrik koşullar için uç değer analizi, basıklık ve çarpıklık değerleri, Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmış ve toplam 553 öğrenci ve ebeveynden oluşan veri setinin uygunluk gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca örneklem büyüklüğünün yeterliliğini ölçmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) tekniği kullanılmış ve “Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (7-12 yaş)” için KMO değeri .92, “Ebeveyn Tutum Ölçeği” için KMO değeri .79 bulunmuştur. Seçer (2013) KMO değerinin örneklem yeterliliği için en az .70 olması gerektiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda ölçeklere ait KMO değerlerinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırma örneklemine ilişkin demografik bilgiler Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 1. *Araştırma Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları*

Cinsiyet	f	%
Erkek	260	47
Kız	293	53
Toplam	553	100

Araştırma örneklemini oluşturan 553 öğrencinin % 47’si erkeklerden ve % 53’ü ise kızlardan oluşmaktadır.

Tablo 2. *Araştırma Örneklemini Oluşturan Öğrencilerin Sınıf Düzeyi Dağılımları*

Sınıf Düzeyi	f	%
1. Sınıf	139	25.1
2. Sınıf	129	23.3
3. Sınıf	139	25.1
4. sınıf	146	26.4
Toplam	553	100

Araştırma örneklemini oluşturan 553 öğrencinin % 25.1’i 1. sınıf, % 23.3’ü 2. sınıf, % 25.1’i 3. sınıf ve % 26.4’ü 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Tablo 3. Araştırma Örneklemine Oluşturan Anne ve Babaların Yaş Aralığı Dağılımları

Yaş Aralığı	Anne		Baba	
	f	%	f	%
20-25 Yaş	14	2.5	-	-
26-30 Yaş	108	19.5	21	3.8
31-35 Yaş	193	34.9	123	22.2
36-40 Yaş	139	25.1	184	33.3
41-45 Yaş	77	13.9	127	23.0
46 Yaş ve Üzeri	22	4.0	92	16.8
Toplam	553	100	547	98.9

Araştırma örneklemini oluşturan 553 annenin % 2.5'i 20-25 yaş, % 19.5'i 26-30 yaş, % 34.9'u 31-35 yaş, % 25.1'i 36-40 yaş, % 13.9'u 41-45 yaş ve % 4'ü 46 yaş ve üzeri yaş aralığındadır.

Araştırma örneklemini oluşturan 547 babanın % 3.8'i 26-30 yaş, % 22.2'si 31-35 yaş, % 33.3'ü 36-40 yaş, % 23'ü 41-45 yaş ve % 16.8'i 46 yaş ve üzeri yaş aralığındadır.

Tablo 4. Araştırma Örneklemine Oluşturan Anne ve Babaların Eğitim Düzeyleri Dağılımları

Yaş Aralığı	Anne		Baba	
	f	%	f	%
Okur Yazar	34	6.1	3	.5
İlkokul	233	42.1	77	13.9
Orta Okul	80	14.5	82	14.8
Lise	117	21.2	192	34.7
Üniversite	89	16.1	193	34.9
Toplam	553	100	547	98.9

Araştırma örneklemini oluşturan 553 annenin % 6.1'i okur yazar, % 42.1'i ilkökul, % 14.5'u orta okul, % 21.2'i lise ve % 16.1'u üniversite eğitim düzeyinden oluşmaktadır.

Araştırma örneklemini oluşturan 547 babanın % 0.5'i okur yazar, % 13.9'u ilkökul, % 14.8'i orta okul, % 34.7'si lise ve % 34.9'u üniversite eğitim düzeyinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Teknikleri/Araçları

Sosyal becerileri değerlendirme ölçeği (7-12 yaş). (Ek-1)

Araştırmaya katılan ilkökul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini belirlemek amacıyla Akçamete ve Avcioğlu tarafından 2005 yılında geliştirilen "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (7-12 yaş)" kullanılmıştır. Bu ölçek 69 maddeden ve 12 alt boyuttan

oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte bulunan her madde için 1 ile 5 arasında puan verilir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 69, en yüksek puan ise 345'tir.

Bu araştırmaya ait veri seti üzerinden faktör analizi ve güvenilirlik testleri yapılarak testin kullanılabilirliği denetlenmiştir. Ölçeği oluşturan on iki faktör birlikte toplam varyansın % 60.2'ini açıklamaktadır. Birinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .47 ile .69 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .51 ile .72 arasında, üçüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .53 ile .70 arasında, dördüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .56 ile .70 arasında, beşinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .50 ile .68 arasında, altıncı faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .63 ile .74 arasında, yedinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .46 ile .65 arasında, sekizinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .52 ile .61 arasında, dokuzuncu faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .45 ile .66 arasında, onuncu faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .55 ile .69 arasında, on birinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .57 ile .62 arasında ve on ikinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .51 ile .69 arasında değişmektedir.

Ölçeğe ait cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı ise ölçeğin bütünü için .95 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğe ait iki yarı güvenilirlik düzeyi .86 bulunmuştur. Ölçeğe ait faktör yükleri ve güvenilirlik katsayıları incelendiğinde kullanılan ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). (Ek-2)

Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme tutumlarını belirlemek amacıyla Karabulut Demir ve Şendil tarafından 2008 yılında geliştirilen "Ebeveyn Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek 4 alt boyuttan ve 46 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte bulunan her madde için 1 ile 5 arasında puan verilir. Ölçekteki her boyutun puanı ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Bir boyuttan yüksek puan almak o boyutun temsil ettiği davranış şeklini benimsemek anlamına gelmektedir.

Bu araştırmaya ait veri seti üzerinden faktör analizi ve güvenilirlik testleri yapılarak testin kullanılabilirliği denetlenmiştir. Ölçeği oluşturan dört faktör birlikte toplam varyansın % 55.2'sini açıklamaktadır. Birinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .45 ile .67 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .45 ile .64 arasında, üçüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .48 ile .59 arasında, dördüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .42 ile .67 arasında değişmektedir.

Ölçeğin boyutlarının Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ölçeğin bütünü için .70, demokratik boyut için .77, otoriter boyut için .75, koruyucu boyut için .69 ve izin verici boyut için .64 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe ait faktör yükleri ve güvenilirlik katsayıları incelendiğinde kullanılan ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Öğrenci ve ebeveyn bilgi formu. (Ek-3)

Araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan, araştırmaya katılan öğrenci ve velilerin demografik özellikleri hakkında bilgi edinmemize yardımcı olacak sorular içermektedir.

Süreç/Uygulama

Araştırma konusu doğrultusunda yapılan alanyazın taramasından sonra araştırmada kullanılacak ölçekler belirlenmiştir. Belirlenen ölçekleri araştırmada kullanabilmek amacıyla geliştiricilerden elektronik posta aracılığıyla izin talep edilmiş ve izin belgesi ekte sunulmuştur (Ek-4).

Araştırma sürecinde veri toplama işlemi bizzat araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde hedef örneklem birimlerinin belirlenmesinde tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmış ve maksimum çeşitlilik sağlanacak şekilde çalışma evreninin olabildiğince temsil edilebilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Örneklem büyüklüğünün hesaplanması sürecinde % 95 temsil gücü referans alınmıştır. Araştırmaya katılımcıların gönüllü katılımı sağlanmıştır. Elde edilen veriler öncelikle kayıp veri ve tek seçenek işaretleme bakımından incelenmiş ve uygun bulunmayan veriler araştırmaya dahil edilmemiştir. Kullanılacağı belirlenen veriler ise SPSS (22) programı ile bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan veriler için normallik ve homojenlik analizi gibi parametrik analiz koşulları ve örneklem büyüklüğü yeterliliği (KMO) kontrol edilmiştir. Bu doğrultuda veri setinin normalliğini sağlamak amacıyla veri ayıklaması yapılmıştır. Araştırmaya normalliği sağlanan veriler ile devam edilmiş ve parametrik analizler gerçekleştirilerek sonuçlar elde edilmiştir. Buna ek olarak araştırma sürecinde sosyal beceri ve ebeveyn tutumuna yönelik olarak yurt içi ve yurt dışı alanyazın incelenmiş ve özellikle son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar ve yayınlar derlenerek araştırma sürecinde raporlaştırılmıştır.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin tamamına gerekli izinlerin alınmasından sonra ulaşılmıştır. Elde edilen veriler öncelikle kayıp veri ve tek seçenek işaretleme bakımından incelenmiş ve uygun bulunmayan 107 veri araştırmaya dahil edilmemiştir. Veri setinin

normallik değerlerini (Basıklık, arpıklık ve Kolmogrov-Smirnov) ve çok değişkenli normal dağılım değerlerini (Mahalanobis Uzaklık Katsayısı) sağlamayan 40 veri araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmaya normallik değerlerini sağlayan 553 veri ile devam edilmiştir. Araştırma verileri “SPSS (22)” paket programı kullanılarak incelenmiştir. Araştırma verilerinin dağılımını belirlenirken frekans ve yüzde teknikleri kullanılmıştır.

Çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi, çocukların sosyal beceri düzeylerinin anne çalışma durumu değişkenine göre incelenmesi ve ebeveyn tutumlarının anne çalışma durumu değişkenine göre incelenmesi için Bağımsız rneklemler için t testi kullanılmıştır.

Çocukların sosyal beceri düzeylerinin sınıf düzeyi, kardeş sayısı, aile gelir düzeyi ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelenmesi için ve ebeveyn tutum düzeylerinin annenin yaşı ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelenmesi için Tek Faktörlü Varyans analizi kullanılmıştır. Demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin anne yaş değişkenine ve anne eğitim düzeyi değişkenine göre, otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre incelenmek amacıyla Tek Faktörlü Varyans analiz şartı olan varyans homojenliğini sağlayamadığı için Nonparametrik analiz tekniklerinden olan Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Yapılan Tek Faktörlü Varyans analizi ve Kruskal Wallis analizi sonucunda aralarında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunan değişkenleri belirlemek amacıyla Post Hoc oklu karşılaştırma testlerinden LSD, Tukey ve Tamhane’s T2 testleri kullanılmıştır.

Araştırmanın ana problemi olan çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveyn tutum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Korelasyon analizi kullanılmıştır. Korelasyon analizi ölçümlerle elde edilmiş iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi, ilişkinin yönünü ve ilişkinin düzeyini ortaya koymak amacıyla geliştirilen analiz tekniğidir (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2007). Korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunduğu için ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal beceri düzeylerini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla oklu Doğrusal Regresyon analiz tekniği kullanılmıştır. Çoklu Doğrusal Regesyon analizi, aralarındaki ilişki Korelasyon analizi ile ortaya konulan en az  değişkenden birinin yordanan değişken, diğerlerinin ise yordayan değişken olarak belirlenmesi sonucunda, aralarındaki ilişki düzeyinin matematiksel bir karşılıkla açıklanması sürecidir.

Araştırmacı Rolü

Araştırmacı araştırma konusunu ve yöntemini belirleyerek araştırmada kullanılacak ölçeklere karar vermiş ve ölçekleri kullanabilmek için ölçeklerin geliştiricilerinden kullanma

iznini almıştır. Araştırma sürecinde “Sosyal Beceri Ölçeği (7-12 Yaş)” ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği” araştırmacı tarafından ebeveynlere uygulanmıştır. Araştırmacı elde edilen verileri bilgisayara aktararak veri setinin, yapılması planlanan analiz yöntemlerine uygunluğunu kontrol etmiştir. Araştırmacı analiz yöntemlerine uygun olduğu belirlenen veri seti üzerinde gerekli analizleri yapmıştır. Yapılan analizler sonucunda ulaşılan sonuçlar raporlaştırılmış ve tartışılarak sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada kullanılan ölçekler üzerinde parametrik analizlerin yapılabilmesi için ölçeklere ait veri seti normallik değerleri (Basıklık, Çarpıklık) kontrol edilmiştir. Ölçeklere ait ortalama, standart sapma, ortanca, mod, basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Ölçme Araçlarından Elde Edilen Verilere Ait Normallik Değerleri

Ölçme Aracı	X	Ss.	Ortanca	Mod	Basıklık	Çarpıklık
Demokratik Tutum Düzeyi	74.30	7.53	76	77	.887	-.924
Otoriter Tutum Düzeyi	21.11	6.48	20	19	.632	.825
Koruyucu Tutum Düzeyi	36.37	5.61	37	35	-.204	-.531
İzin Verici Tutum Düzeyi	17.96	5.11	17	14	.337	.595
Sosyal Beceri Düzeyi	264.10	37.59	266	253	-.670	-.127

Tablo 5’te verilen değerler incelendiğinde ölçeklerden elde edilen değerlere ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma, mod ve medyanların birbirine denk veya yakın oldukları görülmektedir. Tabachnick ve Fidell’in çalışmalarında belirttikleri değerlere göre tabloda verilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin de kabul edilebilir sınırlar içerisinde yer aldığı görülmektedir (Akt., Seçer, 2013). Elde edilen veriler doğrultusunda araştırma örnekleminde ilişkin veri setinin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Araştırmanın ana problemi için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizinin yapılabilmesi için veri setinin sağlaması gereken varsayımlardan çoklu doğrusal bağlantı ve uç değerler kontrol edilmiştir. Veri setine ait çoklu doğrusal bağlantı (Tolerance, VIF) Tablo 6’da ve maksimum uç değerler (Mahalahobis) Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 6. *Ebeveyn Tutum Düzeylerine Ait Tolerance ve VIF değerleri*

Yordayan Değişken	Tolerance	VIF
Demokratik ebeveyn tutumu	.830	1.204
Otoriter Ebeveyn Tutumu	.811	1.233
Koruyucu Ebeveyn Tutumu	.909	1.100
İzin Verici Ebeveyn Tutumu	.877	1.141

Tablo 6'daki veriler incelendiğinde Çoklu Doğrusal Regresyon analizi için gerekli olan çoklu doğrusal bağlantı şartının yerine getirildiği belirlenmiştir. Çoklu doğrusal bağlantı şartının yerine gelmesi için Tolerance değerinin sıfırdan uzaklaşması ($>.10$), VIF değerinin ise 10'dan küçük olması gerekmektedir. (Alpar, 2014; Seçer, 2013).

Tablo 7. *Veri Setine Ait Mahalahobis Uzaklık Değerleri (Max)*

Denek No	Mahalahobis Uzaklık Değerleri
256	17.40
199	16.77
26	16.45
42	16.40
573	16.33

Tablo 7'deki veriler incelendiğinde veri setine ait en yüksek Mahalanobis uzaklık değerinin 17.40 olduğu görülmektedir. Pearson ve Hartley (1958) çalışmalarında Mahalahobis uzaklık değerlerinin dört yordayıcısı olan veri seti için 18.47 den küçük olması gerekmediğini belirtmişlerdir (Akbulut, 2011). Bu durumda veri setinin uç değerlerden ayıklandığı ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizi için uygun olduğu belirlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ilkokula devam eden öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin ve ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını ve ebeveyn tutumlarının öğrencilerin sosyal becerileri düzeylerinin bir yordayıcısı olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan istatistiksel analizlere ve bu analizden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinde cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. *Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyete İlişkin Bağımsız Örneklem İçin t-testi Analiz Sonuçları*

Bağımlı değişken	cinsiyet	n	X	S.s	t	p
Sosyal Beceri	Erkek	260	262.32	38.50	1.052	.293
	Kız	293	265.69	36.76		

Tablo 8’de bağımsız örneklem için t testi sonuçları incelendiğinde, çocukların sosyal beceri düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{551}=1.052$, $p>.05$). Bu doğrultuda cinsiyetin, çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinde, sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. *Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Düzeyine İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları*

Bağımlı değişken	Sınıf düzeyi	n	X	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Beceri	1. sınıf	139	258.10	34.91	3/549	2.808	.039	A-D
	2. sınıf	129	262.77	36.90				
	3. sınıf	139	264.30	38.64				
	4. sınıf	146	270.80	37.59				
A=1. Sınıf B=2. Sınıf C=3. sınıf D=4. Sınıf								

Tablo 9'daki tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, çocukların sosyal beceri düzeyleri, sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{549}=2.808$, $p<.05$). Farkın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmış ve 4. sınıf düzeyinde olan çocukların sosyal beceri düzeylerinin, 1. sınıf düzeyinde olan çocukların sosyal beceri düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Sınıf düzeyi 4. sınıf olan çocukların sosyal beceri aritmetik ortalamasının $X=270.80$ ve sınıf düzeyi 1. sınıf olan çocukların sosyal beceri aritmetik ortalamasının $X=258.10$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda çocukların sınıf düzeylerinin sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinde, kardeş sayılarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. *Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Kardeş Sayısına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları*

Bağımlı değişken	Kardeş sayısı	n	X	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Beceri	1 çocuk	36	273.05	37.82	4/548	1.892	.110	---
	2 çocuk	206	261.29	36.08				
	3 çocuk	180	265.72	36.39				
	4 çocuk	88	268.43	39.02				
	4 üstü çocuk	43	254.46	44.46				

Tablo 10'daki tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına göre, çocukların sosyal beceri düzeyleri kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F_{548}=1.892$, $p>.05$). Bu doğrultuda kardeş sayısının, çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Ailenin Gelir Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinde, ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Ailenin Gelir Düzeyine İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları

Bağımlı değişken	Ailenin Gelir Düzeyi	n	X	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Beceri	0-1500 tl	189	258.93	36.33	4/548	2.600	.035	A-E
	1500 üstü-2000 tl	116	262.18	36.87				
	2000 üstü-2500 tl	61	268.78	39.79				
	2500 üstü-3000 tl	64	263.25	40.60				
	3000 tl üzeri	123	272.00	36.47				

A=0-1500 tl B=1500 üstü-2000 tl C=2000 üstü-2500 tl D=2500 üstü-3000 tl E=3000 tl üzeri

Tablo 11’deki tek faktörlü varyans analizi verileri doğrultusunda, çocukların sosyal beceri düzeyleri ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{548}=2600$, $p<.05$). Farkın hangi gelir düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey” testi uygulanmış ve aile gelir düzeyi 3000 tl üzeri olan çocukların sosyal beceri düzeylerinin, aile gelir düzeyi 0-1500 tl arası olan çocukların sosyal beceri düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Aile gelir düzeyi 3000 tl üzeri olan çocukların sosyal beceri aritmetik ortalamasının $X=272.00$ ve aile gelir düzeyi 0-1500 tl arası olan çocukların sosyal beceri aritmetik ortalamasının $X=258.93$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda çocukların aile gelir düzeylerinin sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Annenin Çalışma Durumuna Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinde annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Annenin Çalışma Durumuna İlişkin Bağımsız Örneklem için T-Testi Analiz Sonuçları

Bağımlı değişken	Anne çalışma durumu	n	X	S.s	t	p
Sosyal Beceri	Çalışıyor	83	270.26	38.61	1.621	.106
	Çalışmıyor	470	263.02	37.35		

Tablo 12’de belirtilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre, çocukların sosyal beceri düzeyleri annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{551}=1.621$, $p>.05$). Bu doğrultuda anne çalışma durumunun, çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne-Babanın Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinde, anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. *Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları*

Bağımlı değişken	Anne-Baba Eğitim Düzeyi	Eğitim Düzeyi	n	X	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Beceri	Anne Eğitim Düzeyi	Okur yazar	34	260.85	43.18	4/548	1.777	.132	---
		ilkokul	233	261.38	36.36				
		Orta okul	80	262.88	37.32				
		Lise	117	264.19	38.34				
		Üniversite	89	273.46	37.13				
	Baba Eğitim Düzeyi	Okur yazar	3	276.33	25.65	4/542	3.428	.009	D-E
		ilkokul	77	261.25	41.75				
		Orta okul	82	265.42	36.81				
		Lise	192	257.33	35.79				
		Üniversite	193	270.98	37.40				

A=Okur yazar B=İlkokul C=Orta okul D=Lise E=Üniversite

Tablo 13’te incelenen tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına göre, çocukların sosyal beceri düzeyleri annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($F_{548}=1.777$, $p>.05$). Bu doğrultuda anne eğitim düzeyinin, çocukların sosyal beceri düzeyini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 13’deki tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, çocukların sosyal beceri düzeyleri babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{542}=3.428$, $p<.01$). Farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey” testi uygulanmış ve babasının eğitim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal beceri düzeylerinin, babasının eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal beceri düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal beceri aritmetik ortalamasının $X=270.98$ ve baba eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal beceri aritmetik ortalamasının $X=257.33$ olduğu

görülmektedir. Bu doğrultuda çocukların babalarının eğitim düzeylerinin, sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaş Aralığına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları ebeveyn tutum düzeylerinde, annelerin yaş aralığına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaş Aralığına İlişkin Tek Faktörlü Varyans Analiz Sonuçları

Bağımlı değişken	Annenin Yaşı	n	X	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Otoriter Tutum	20-25 yaş	14	21.71	6.43	5/547	.649	.663	---
	26-30 yaş	108	21.70	6.90				
	31-35 yaş	193	20.75	6.22				
	36-40 yaş	139	20.79	6.70				
	41-45 yaş	77	21.88	6.55				
	46 yaş ve üstü	22	20.45	5.05				
Ebeveyn Tutum Düzeyi	20-25 yaş	14	37.07	6.70	5/547	.884	.491	---
	26-30 yaş	108	36.98	5.24				
	31-35 yaş	193	36.37	5.61				
	36-40 yaş	139	35.84	5.25				
	41-45 yaş	77	36.76	5.49				
	46 yaş ve üstü	22	35.00	7.45				
İzin Verici Tutum	20-25 yaş	14	16.57	6.11	5/547	1.548	.173	---
	26-30 yaş	108	18.43	4.91				
	31-35 yaş	193	17.65	4.82				
	36-40 yaş	139	17.66	5.17				
	41-45 yaş	77	19.12	5.26				
	46 yaş ve üstü	22	17.13	6.54				

A=20-25 yaş B=26-30 yaş C=31-35 yaş D=36-40 yaş E=41-45 yaş F=46 yaş ve üstü

Tablo 14’teki tek faktörlü varyans analiz sonuçlarına bakıldığında, ebeveynlerin sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin yaş aralığına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F_{547}=.649$, $p>.05$). Bu doğrultuda annelerin yaş aralığının, otoriter ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 14’te verilen tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına göre, ebeveynlerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin yaş aralığına göre anlamlı bir farklılık

göstermemektedir ($F_{547}=.884$, $p>.05$). Bu doğrultuda annelerin yaş aralığının, koruyucu ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 14'teki bulgular incelendiğinde, ebeveynlerin sahip oldukları izin verici ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin yaş aralığına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F_{547}=1.548$, $p>.05$). Bu doğrultuda annelerin yaş aralığının, izin verici ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeylerinde, annelerin yaş aralığına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla, varyansların homojenliği sağlanamadığından tek faktörlü varyans analizinin nonparametrik analiz karşılığı olan ilişkisiz örneklem için Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. *Demokratik Ebeveyn Tutumunun, Annenin Yaş Aralığına İlişkin İlişkisiz Örneklem İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları*

Ebeveyn Tutum Düzeyi	Annenin Yaş Aralığı	n	X	Sıra Ort.	sd	X^2	p
Demokratik Tutum	20-25 yaş	14	74.92	271.43	5	2.462	.782
	26-30 yaş	108	74.94	285.58			
	31-35 yaş	193	74.74	286.82			
	36-40 yaş	139	73.91	266.87			
	41-45 yaş	77	73.55	266.64			
	46 yaş ve üstü	22	72.00	252.50			

Tablo 15'teki Kruskal Wallis testi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin yaş aralığına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($X^2_{5/553}=2.462$, $p>.05$). Bu doğrultuda annelerin yaş aralığının, demokratik ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ebeveyn Tutumlarının Anne-Babanın Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları ebeveyn tutum düzeylerinde, eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Ebeveyn Tutumunun Anne-Babanın Eğitim Düzeyine İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

Bağımlı değişken	Ebeveyn	Eğitim Düzeyi	n	X	S.s.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik tutum	Baba	Okur yazar	3	72.33	2.88	5/542	1.163	.326	---
		ilkokul	77	73.88	8.28				
		Orta okul	82	75.04	6.57				
		Lise	192	73.53	7.79				
		Üniversite	193	74.94	7.30				
Otoriter Tutum	Baba	Okur yazar	3	26.33	7.09	5/542	2.606	.035	D-E
		ilkokul	77	21.06	7.32				
		Orta okul	82	19.71	6.38				
		Lise	192	22.04	6.72				
		Üniversite	193	20.72	5.88				
Koruyucu Tutum	Baba	Okur yazar	3	35.66	9.07	5/542	12.170	.000	C-D B/C/D-E
		ilkokul	77	37.35	5.73				
		Orta okul	82	38.87	4.38				
		Lise	192	36.86	5.40				
		Üniversite	193	36.34	5.59				
	Anne	Okur yazar	34	38.14	5.39	4/548	9.552	.000	A/B/C/D-E
		ilkokul	233	37.15	5.70				
		Orta okul	80	37.27	5.23				
		Lise	117	35.99	5.13				
		Üniversite	89	33.37	5.36				
İzin Verici Tutum	Baba	Okur yazar	3	19.33	6.65	4/542	2.561	0.38	C-E
		ilkokul	77	17.20	5.65				
		Orta okul	82	16.84	4.62				
		Lise	192	18.00	5.02				
		Üniversite	193	18.72	5.03				
	Anne	Okur yazar	34	18.20	4.86	4/548	2.310	.057	---
		ilkokul	233	18.07	5.28				
		Orta okul	80	16.46	4.78				
		Lise	117	18.14	5.07				
		Üniversite	89	18.71	4.93				

A=Okur Yazar B=İlkokul C=Orta Okul D=Lise E=Üniversite

Tablo 16'daki tek faktörlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeyleri, babaların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F_{542}=1.163$, $p>.05$). Bu doğrultuda babaların eğitim düzeyinin, demokratik ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 16'daki tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına bakıldığında, ebeveynlerin sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeyleri, babaların eğitim düzeylerine göre anlamlı

farklılık göstermektedir ($F_{542}=2.606$, $p<.05$). Farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “LSD” testi uygulanmış ve eğitim düzeyi üniversite olan babaların sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi lise olan babaların sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Eğitim düzeyi üniversite olan babaların sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=20.72$ ve eğitim düzeyi lise olan babaların sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=22.04$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda babalarının eğitim düzeylerinin, otoriter ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 16’deki tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına göre, koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri, babaların eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{542}=12.170$, $p<.01$). Farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey” testi uygulanmış ve eğitim düzeyi üniversite olan babaların sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise olan babaların sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca eğitim düzeyi lise olan babaların sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi orta okul olan babaların sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Eğitim düzeyi üniversite olan babaların sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=36.34$, eğitim düzeyi lise olan babaların sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=36.86$, eğitim düzeyi orta okul olan babaların sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=38.87$ ve eğitim düzeyi ilkokul olan babaların sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=37.35$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda babaların eğitim düzeylerinin, koruyucu ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 16’da verilen tek faktörlü varyans analizi bulguları incelendiğinde, izin verici ebeveyn tutum düzeyleri, babaların eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{542}=2.561$, $p<.05$). Farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden “Tukey” testi uygulanmış ve eğitim düzeyi üniversite olan babaların sahip oldukları izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi orta okul olan babaların sahip oldukları izin verici ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Eğitim düzeyi üniversite olan babaların sahip oldukları izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=18.72$ ve eğitim düzeyi orta okul olan babaların

sahip oldukları izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=16.84$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda babalarının eğitim düzeyinin, izin verici ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 16'daki tek faktörlü varyans analizi sonuçları doğrultusunda, koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($F_{548}=9.552$, $p<.01$). Farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmış ve eğitim düzeyi üniversite olan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul, ortaokul ve lise olan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Eğitim düzeyi üniversite olan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=33.37$, eğitim düzeyi lise olan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=35.99$, eğitim düzeyi orta okul olan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=37.27$, eğitim düzeyi ilkokul olan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=37.15$ ve eğitim düzeyi okur yazar olan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=38.14$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda annelerin eğitim düzeyinin, koruyucu ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 16'da belirtilen tek faktörlü varyans analizi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin sahip oldukları izin verici ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F_{548}=2.310$, $p>.05$). Bu doğrultuda annelerin eğitim düzeyinin, izin verici ebeveyn tutumu düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeylerinde ve otoriter ebeveyn tutum düzeylerinde, annelerin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla, varyansların homojenliği sağlanamadığından tek faktörlü varyans analizinin nonparametrik analiz karşılığı olan ilişkisiz örneklem için Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. *Demokratik ve Otoriter Ebeveyn Tutumunun, Annenin Eğitim Düzeyine İlişkin İlişkisiz Örneklem İçin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları*

Ebeveyn Tutum Düzeyi	Anne Eğitim Düzeyi	n	X	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Demokratik Tutum	Okur yazar	34	74.17	266.87	4	20.871	.000
	İlkokul	233	73.11	255.55			
	Orta okul	80	74.11	272.91			
	Lise	117	74.58	273.33			
Otoriter Tutum	Üniversite	89	77.28	345.54	4	6.109	.191
	Okur yazar	34	19.44	233.56			
	İlkokul	233	21.76	288.62			
	Orta okul	80	20.10	251.13			
	Lise	117	21.15	277.78			
	Üniversite	89	20.94	285.40			

Tablo 17’deki Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre, ebeveynlerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($X^2_{4/553}=20.871$, $p<.01$). Farkın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için “Tamhane’s T2” testi uygulanmış ve eğitim düzeyi üniversite olan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi ilkokul olan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Eğitim düzeyi üniversite olan annelerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=77.28$, eğitim düzeyi ilkokul olan annelerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin aritmetik ortalamasının $X=73.11$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda annelerin eğitim düzeylerinin, demokratik ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 17’deki Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre, ebeveynlerin sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($X^2_{4/553}=6.109$, $p>.05$). Bu doğrultuda annelerin eğitim düzeyinin, otoriter ebeveyn tutumu düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Ebeveyn Tutumunun Annenin Çalışma Durumuna Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan ebeveynlerin sahip oldukları ebeveyn tutum düzeylerinde, annelerin çalışma durumuna göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Ebeveyn Tutumunun Annenin Çalışma Durumuna İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Bağımlı değişken	Anne çalışma durumu	n	X	S.s	t	p
Demokratik Tutum	Çalışıyor	83	76.38	6.96	2.747	.006
	Çalışmıyor	470	73.93	7.57		
Otoriter Tutum	Çalışıyor	83	20.07	5.56	-1.598	.111
	Çalışmıyor	470	21.30	6.62		
Koruyucu Tutum	Çalışıyor	83	35.19	5.78	-2.093	.037
	Çalışmıyor	470	36.58	5.56		
İzin Verici Tutum	Çalışıyor	83	17.91	4.66	-.100	.920
	Çalışmıyor	470	19.97	5.19		

Tablo 18’de verilen bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına bakıldığında, ebeveynlerin demokratik ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{551}=2.747$, $p < .01$). Çalışan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin, çalışmayan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Çalışan annelerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeyinin aritmetik ortalamasının $X=76.38$, çalışmayan annelerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeyinin aritmetik ortalamasının $X=73.93$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda annelerin çalışma durumunun, demokratik ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 18’deki bağımsız örneklem için t testi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin otoriter ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{551}=-1.598$, $p > .05$). Bu doğrultuda annelerin çalışma durumunun, otoriter ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 18’deki bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre, ebeveynlerin koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($t_{551}=-2.093$, $p < .05$). Çalışmayan annelerin koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, çalışan annelerin koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Çalışmayan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeyinin aritmetik ortalamasının $X=36.58$, çalışan annelerin sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeyinin aritmetik ortalamasının $X=35.19$ olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda annelerin çalışma durumunun, koruyucu ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 18’deki bağımsız örneklem için t testi sonuçları incelendiğinde, ebeveynlerin izin verici ebeveyn tutum düzeyleri, annelerin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{551}=-.100$, $p>.05$). Bu doğrultuda annelerin çalışma durumunun, otoriter ebeveyn tutum düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Çocukların Sosyal Beceri düzeylerinin Ebeveyn Tutumlarına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların sahip oldukları sosyal beceri düzeyleri ile anne babalarının sahip oldukları ebeveyn tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. *Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ile Anne Babalarının Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye İlişkin Pearson Korelasyon Analiz Sonuçları*

	Sosyal Beceri Düzeyi	Demokratik Tutum	Otoriter Tutum	Koruyucu Tutum	İzin Verici Tutum
Sosyal Beceri Düzeyi	1				
Demokratik Tutum	.450**	1			
Otoriter Tutum	-.248**	-.293**	1		
Koruyucu Tutum	.120**	.291**	-.011	1	
İzin Verici Tutum	-.121**	-.132**	.350**	-.014	1

(**): $p<.01$

Tablo 19’deki pearson korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde, çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin demokratik tutum düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=.450$, $p<.01$), çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin otoriter tutum düzeyleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=-.248$, $p<.01$), çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin koruyucu tutum düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=.120$, $p<.01$) ve çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin izin verici tutum düzeyleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=-.121$, $p<.01$) bulunmuştur. Bu doğrultuda ebeveynlerin demokratik tutum düzeylerinin artması durumunda çocukların sosyal

beceri düzeylerinin artacağı, ebeveynlerin otoriter tutum düzeylerinin artması durumunda çocukların sosyal beceri düzeylerinin azalacağı, ebeveynlerin koruyucu tutum düzeylerinin artması durumunda çocukların sosyal beceri düzeylerinin artacağı ve ebeveynlerin izin verici tutum düzeylerinin artması durumunda çocukların sosyal beceri düzeylerinin azalacağı ortaya çıkmıştır.

Pearson korelasyon analizi sonucunda aralarında anlamlı ilişki bulunan çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin demokratik, otoriter, koruyucu ve izin verici tutum düzeyleri arasında anlamlı bir yordama olup olmadığını belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. *Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları*

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	-127.52	18.052		7.064	.000
Demokratik Tutum	2.083	.209	.413	9.946	.000
Otoriter Tutum	-.684	.243	-.118	-2.814	.005
Koruyucu Tutum	-.013	.265	-.002	-.047	.962
İzin Verici Tutum	-.185	.296	-.025	-.623	.533

($R = .467$, $R^2 = .218$, $F = 38.086$, $p < .01$)

Tablo 20’deki çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre demokratik tutum ve otoriter tutumun çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur ($R = .467$, $R^2 = .218$, $F = 38.086$, $p < .01$). Bu doğrultuda demokratik ebeveyn tutumu ve otoriter ebeveyn tutumu, çocukların sosyal becerileri düzeylerindeki toplam varyansın % 21’ini açıklamaktadır. Standardize edilmiş (β) katsayısı ve t değerleri incelendiğinde görece önem düzeyi olarak sırasıyla demokratik ebeveyn tutumunun ve otoriter ebeveyn tutumunun çocukların sosyal becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda sosyal becerinin yordayıcılarının yer aldığı Tablo 20, demokratik tutum boyutundaki 1 birimlik değişimin sosyal beceride 2.083 birimlik değişime, otoriter tutum boyutundaki 1 birimlik değişimin ise sosyal beceride -.684 birimlik değişime sebep olacağı şeklinde yorumlanabilir. Ebeveynlerin demokratik tutum düzeyleri yükseldikçe çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin yükseleceği ve ebeveynlerin otoriter tutum düzeyleri yükseldikçe çocukların sosyal beceri düzeylerinin azalacağı söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçlar açıklanmış, alanyazında var olan araştırmalar doğrultusunda tartışılmış ve sonuçlar paralelinde öneriler getirilmiştir.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada çocukların sosyal beceri düzeylerinde cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırma bulguları incelendiğinde çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. Bulgular doğrultusunda cinsiyet değişkeninin, çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı belirlenmiştir.

İlgili alanyazın incelendiğinde sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Gürbüz (2017) anasınıflı öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada, çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Yine Aktaş Özkafacı (2012) çalışmada anaokulu öğrencilerinin sosyal becerilerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını belirlenmiştir. Araştırmada bulunan sonucun aksine anaokulu, ilkokul, lise öğrencileri, öğretmen adayları ve öğretmenler üzerinde yapılan, sosyal becerilerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunan araştırmalarda mevcuttur. Bu araştırmalardan erkeklerin yüksek düzeyde sosyal beceriye sahip olduğunu bulanlar (Bedir, 2013; Çiriş, 2018; Seven & Yoldaş, 2007; Tosuntaş Karankuş, 2006) olmasına rağmen kızların sosyal beceri düzeylerini anlamlı düzeyde yüksek bulan araştırmalar daha fazladır (Bozgün, 2017; Gözcü Binbir, 2018; Güneş, 2018; Güven, 2017; Özşarı, 2015; Öztürk, 2018; Sucuoğlu & Özokçu, 2005; Temel, 2018; Yurda Kavuştu, 2012). Alanyazın taraması sonucunda sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığını bulgulayan çalışmalar, cinsiyetin sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular ise cinsiyetin sosyal becerileri etkileyen bir faktör olmadığını göstermesi yönünden literatürle uyumsuzdur. Araştırma sonucunda anlamlı olmasa da kızların yüksek beceriye sahip olmaları ve alanyazın araştırması sonucunda cinsiyetin sosyal becerileri etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada çocukların sosyal beceri düzeylerinin sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve çocukların sosyal beceri düzeylerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Araştırma bulguları incelendiğinde 4. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin 1. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan diğer sınıf düzeylerinde bulunan çocukların sosyal beceri düzeylerinde anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda 4. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu sosyal beceri düzeylerinin 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu sosyal beceri düzeylerinden daha yüksek olduğu, çocukların sınıf düzeyi yükseldikçe sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinin de yükseldiği bulunmuştur. Bu bulgular ışığında çocukların sınıf düzeylerinin, sosyal beceri düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde sosyal beceri düzeylerinin sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Sucuoğlu ve Özokçu (2005) yaptığı araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal becerilerinin 1., 2. ve 3. sınıflar arasında 3. sınıflar lehine anlamlı düzeyde farklılaştığını bulmuştur. Edinilen sonuç sınıf düzeyi arttıkça sosyal beceri düzeyinin de arttığını göstermesi bakımından bu araştırma sonucuyla uyushmaktadır. Ortaokul ve lise öğrencileri üzerine yapılan araştırma sonuçlarında da sosyal beceri düzeyinin sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir (Çiriş, 2018; Öztürk, 2018). Edinilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin sınıf düzeyine göre farklılaştığı, sınıf düzeyinin sosyal beceriler üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu etkinin alt sınıf düzeyine karşılık üst sınıf düzeyleri lehine olduğu görülmektedir. Her eğitim öğretim yılında yeni bilgi ve beceriler öğrenen öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça sosyal becerilerinin de artması araştırma sonucu ile desteklenmiştir.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada çocukların sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve çocukların sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bulgular doğrultusunda kardeş sayısı değişkeninin, çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Turan Güven (2018) çalışmasında 48-60 aylık çocukların sosyal becerilerini ve problem davranışlarını, ebeveynleri tarafından değerlendirilmesi yoluyla incelediği çalışmasında, çocukların sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısına göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Bu durum araştırmadan elde edilen bulguların sonuçlarıyla uyusmaktadır (Güneş, 2018; Ilgın, 2018; Kafkas, 2018; Karabulut, 2018; Toktamış, 2008; Yurda Kavuştu, 2012). Araştırma sonucunda elde edilen bulguların aksine sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığını bulan araştırmalarda mevcuttur. Temel (2018) ilkokul 4. sınıf öğrencileri üzerine yaptığı araştırma sonucunda az kardeşi olan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin çok kardeşi olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde farklılaştığını bulmuştur. Ayrıca Tosuntaş Karataş (2006) yılında ergenler üzerine yapmış olduğu araştırma sonucunda sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığını bulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda ve alanyazında benzer sonucu bulan çalışmaların çoğunlukta olması sonucunda, çocukların sosyal becerilerinin kardeş sayısından etkilenmediği söylenebilir.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Ailenin Gelir Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada çocukların sosyal beceri düzeylerinin ailelerinin gelir düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve çocukların sosyal beceri düzeylerinin ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Araştırma bulguları incelendiğinde gelir düzeyi 3000 tl üzeri olan ailelerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin gelir düzeyi 0-1500 tl arası olan ailelerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan diğer gelir düzeylerine sahip ailelerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinde anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda gelir düzeyi 3000 tl üzeri olan ailelerin çocuklarının sahip olduğu sosyal beceri düzeylerinin gelir düzeyi 0-1500 tl, 1500 üstü-2000 tl, 2000 üstü-2500 tl ve 2500 üstü-3000tl olan ailelerin çocuklarının sahip olduğu sosyal beceri düzeylerinden daha yüksek olduğu, çocukların ailelerinin gelir düzeyi yükseldikçe sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinin de yükseldiği bulunmuştur. Bu bulgular ışığında çocukların ailelerinin gelir düzeylerinin, sosyal beceri düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde anaokulu, ilkokul, lise öğrencileri ve öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinin ailenin ekonomik gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Göger (2018) 4-6 yaş çocukları üzerine

gerçekleştirdiği çalışmasında, çocukların sosyal beceri düzeylerinin aile gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığını bulmuştur. Aile gelir düzeyi yüksek olan çocukların sosyal becerilerinin de yüksek olduğunu belirlemiştir. Ilgın (2018)'da çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinin aile gelir düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığını belirlemiştir. Bu durum araştırma sonucunda elde edilen bulgularla uyuşmaktadır (Bozgün, 2017; Yurda Kavuştu, 2012). Araştırma sonucunda elde edilen bulguların aksine sosyal beceri düzeylerinin ailenin ekonomik gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını belirleyen çalışmalarda mevcuttur (Akpınar, 2014; Kafkas, 2018). Elde edilen bulgular aile gelir düzeyinin çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olduğunu belirtmektedir. Gelir düzeyinin artması ailenin sosyal faaliyetlerinin de artmasına katkı sağlayabileceğinden, çocukların sosyal beceri düzeylerini de etkileyebileceği söylenebilir.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Annenin Çalışma Durumuna Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerinin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bulgular doğrultusunda annelerin çalışma durumunun, çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde anaokulu, ilkokul, lise öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin annelerin çalışıp çalışmamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Kafkas (2018) ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal becerileri ile sorumluluk ve algılanan akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, çocukların sosyal beceri düzeylerinin anne çalışma durumundan etkilenmediğini belirlemiştir. Bu durum araştırma sonuçlarıyla uyuşmaktadır. Yine Gürbüz (2017) anasınıflı öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin anne çalışma durumundan etkilenmediğini belirlemiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların aksine anaokulu ve 1. sınıf öğrencileri üzerine araştırma yapan İnci (2014) araştırma sonucunda çalışan annelerle çalışmayan annelerin çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaştığını bulmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda ve alanyazında belirlenen çalışmaların sonuçları doğrultusunda, anne çalışma durumunun çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Çocukların Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne-Babanın Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve çocukların sosyal

beceri düzeylerinin annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bulgular doğrultusunda annelerin eğitim düzeyinin, çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı söylenebilir. Araştırmada çocukların sosyal beceri düzeylerinin babalarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve çocukların sosyal beceri düzeylerinin babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Araştırma bulguları incelendiğinde baba eğitim düzeyi üniversite olan çocukların sosyal beceri düzeylerinin baba eğitim düzeyi lise olan çocukların sosyal beceri düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan diğer eğitim düzeylerine sahip babaların çocuklarının sosyal beceri düzeylerinde anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim düzeyi üniversite olan babaların çocuklarının sahip olduğu sosyal beceri düzeylerinin eğitim düzeyi okuryazar, ilkököl, ortaokul ve lise olan babaların çocuklarının sahip olduğu sosyal beceri düzeylerinden daha yüksek olduğu, çocukların babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe sahip oldukları sosyal beceri düzeylerinin de yükseldiği bulunmuştur. Bu bulgularda babaların eğitim düzeylerinin, çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

İlgili alanyazın incelendiğinde sosyal beceri düzeylerinin annelerin eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Bu durum araştırma sonuçlarıyla uyumaktadır (Akpınar, 2014; Arslan, 2016; Güneş, 2018; Güven, 2017; Iğın, 2018; Karabulut, 2018; Neslitürk vd., 2016; Öztürk, 2018; Seven & Yoldaş, 2007; Toktamış, 2008; Turan Güven, 2018; Yurda Kavuştu, 2012). Araştırma sonucunda elde edilen bulguların aksine okulöncesi, ilkököl ve lise öğrencileri üzerine yapılan, çocukların sosyal beceri düzeylerinin annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenen çalışmalar mevcuttur (Çiriş, 2018; Gözcü Binbir, 2018; Kafkas, 2018; Özsarı, 2015; Tosun Karakuş, 2006). İlgili alanyazın incelendiğinde sosyal beceri düzeylerinin babaların eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Bu durum araştırma sonuçlarıyla uyumaktadır (Arslan, 2016; Çiriş, 2018; İnci, 2014; Karabulut, 2018; Öztürk, 2018; Tosun Karakuş, 2006). Araştırma sonucunda elde edilen bulguların aksine okulöncesi, ilkököl ve lise öğrencileri ve öğretmenler üzerine yapılan, sosyal beceri düzeylerinin babaların eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenen çalışmalar mevcuttur (Gözcü Binbir, 2018; Güneş, 2018; Güven, 2017; Kafkas, 2018; Özsarı, 2015; Toktamış, 2008; Turan Güven, 2018; Seven & Yoldaş, 2007; Yurda Kavuştu, 2012). Elde edilen bulgular doğrultusunda ve alanyazın incelemesi sonucunda, anne baba eğitim düzeyinin çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir. İncelenen çalışmalarda bu etkiyi ortaya koyan çalışmalar çoğunluktadır. Anne eğitim

durumunun etkisi çalışma sonucuyla uyuşmasa da baba eğitim durumunun etkisi çalışmanın sonucuyla uyuşmaktadır.

Ebeveyn Tutumlarının Annenin Yaş Aralığına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada ebeveynlerin tutum düzeylerinin annelerin yaş aralığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve ebeveyn tutum düzeylerinin annelerin yaş aralığına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırma bulguları incelendiğinde demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin annelerin yaş aralığına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. Bulgular doğrultusunda annelerin yaş aralığı değişkeninin, demokratik ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı söylenebilir. Araştırma bulguları incelendiğinde otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin annelerin yaş aralığına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. Bulgular doğrultusunda annelerin yaş aralığı değişkeninin, otoriter ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı söylenebilir. Araştırma bulguları incelendiğinde koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin annelerin yaş aralığına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. Bulgular doğrultusunda annelerin yaş aralığı değişkeninin, koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı söylenebilir. Araştırma bulguları incelendiğinde izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin annelerin yaş aralığına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. Bulgular doğrultusunda annelerin yaş aralığı değişkeninin, izin verici ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde etkili bir faktör olmadığı söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde ebeveynlerin tutum düzeylerinin annelerin yaş aralığına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını belirleyen çalışmalar mevcuttur. Tezel Şahin ve Özyürek (2008) 5-6 yaş çocuklarının ebeveyn tutumlarının annelerin yaş aralığına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulmuştur. Bu bulgular araştırmanın sonucuyla uyuşmaktadır. İlgili alanyazında ebeveynlerin tutum düzeylerinin annenin yaş aralığına göre anlamlı düzeyde farklılaştığını belirleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda annelerin yaş aralığının çocukların sosyal beceri düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

Ebeveyn Tutumlarının Anne-Babanın Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada ebeveynlerin tutum düzeylerinin babaların eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve otoriter, koruyucu ve izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin babaların eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin ise babaların eğitim düzeyine göre

anlamli düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Otoriter ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde eğitim düzeyi üniversite olan babaların otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi lise olan babaların otoriter ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamli düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan diğer eğitim düzeylerine sahip babaların otoriter ebeveyn tutum düzeylerinde anlamli farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim düzeyi üniversite olan babaların otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul ve lise olan babaların otoriter ebeveyn tutum düzeylerinden daha düşük olduğu, babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin düştüğü belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında babaların eğitim düzeylerinin, otoriter ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde eğitim düzeyi üniversite olan babaların koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise olan babaların koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamli düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Ayrıca eğitim düzeyi lise olan babaların koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi orta okul olan babaların koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamli düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan diğer eğitim düzeylerine sahip babaların koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinde anlamli farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim düzeyi üniversite olan babaların koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul, ortaokul ve lise olan babaların koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinden daha düşük olduğu, babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin düştüğü belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında babaların eğitim düzeylerinin, koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. İzin verici ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde eğitim düzeyi üniversite olan babaların izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi ortaokul olan babaların izin verici ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamli düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan diğer eğitim düzeylerine sahip babaların izin verici ebeveyn tutum düzeylerinde anlamli farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim düzeyi üniversite olan babaların izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise olan babaların izin verici ebeveyn tutum düzeylerinden daha yüksek olduğu, babaların eğitim düzeyi yükseldikçe sahip oldukları izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin de yükseldiği belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında babaların eğitim düzeylerinin, izin verici ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Demokratik ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde babaların demokratik ebeveyn tutum

düzeylerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında babaların eğitim düzeylerinin, demokratik ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde ebeveynlerin tutum düzeylerinin babaların eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Bu durum araştırma sonuçlarıyla uyushmaktadır (Özyürek & Tezel Şahin, 2005; Tezel Şahin & Özyürek, 2008; Toktamış, 2008). Ayrıca Karabulut Demir ve Şendil (2008) 2-6 yaş arası çocukların babalarının eğitim düzeyi ile demokratik tutum düzeyi arasında pozitif anlamlı, koruyucu tutum düzeyi ile pozitif anlamlı ve izin verici tutum düzeyi ile negatif anlamlı ilişki olduğunu belirlemişlerdir. İncelenen araştırmalarda babaların eğitim düzeyi yükseldikçe olumlu tutum düzeylerinin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazında babaların eğitim düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığını bulgulayan çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmada ebeveynlerin tutum düzeylerinde annelerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve demokratik ve koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, otoriter ve izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin ise annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Demokratik ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde eğitim düzeyi üniversite olan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi ilk okul olan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmaya katılan diğer eğitim düzeylerine sahip annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerinde anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim düzeyi üniversite olan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi okur yazar, ilkokul, orta okul ve lise olan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerinden daha yüksek olduğu, annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin de yükseldiği belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında annelerin eğitim düzeylerinin, demokratik ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde eğitim düzeyi üniversite olan annelerin koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul, ortaokul ve lise olan annelerin koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim düzeyi üniversite olan annelerin koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, eğitim düzeyi okuryazar, ilkokul, ortaokul ve lise olan annelerin koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinden

daha düşük olduğu, annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe sahip oldukları koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin düştüğü belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında annelerin eğitim düzeylerinin, koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Otoriter ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde annelerin otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında annelerin eğitim düzeylerinin, otoriter ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir. İzin verici ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde annelerin izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında annelerin eğitim düzeylerinin, izin verici ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde ebeveynlerin tutum düzeylerinin annelerin eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenen çalışmalar mevcuttur. Bu durum araştırma sonuçlarıyla uyumaktadır (Özyürek & Tezel Şahin, 2005; Tezel Şahin & Özyürek, 2008; Toktamış, 2008). Ayrıca Karabulut Demir ve Şendil (2008) 2-6 yaş arası çocukların annelerin eğitim düzeyi ile demokratik tutum düzeyi arasında pozitif anlamlı, otoriter tutum düzeyi ile pozitif anlamlı ve izin verici tutum düzeyi ile pozitif anlamlı ilişki olduğunu belirlemişlerdir. İncelenen araştırmalarda annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe olumlu tutum düzeylerinin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularının aksine Karabulut Demir ve Şendil (2008) annelerin eğitim düzeyleri ile ebeveyn tutumları alt faktörlerinden koruyucu ebeveyn tutum düzeyi arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığını belirlemişlerdir. Genel olarak araştırma sonuçları birleştirildiğinde demokratik tutum düzeyi ile annelerin eğitim düzeyleri arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ebeveynlerin tutum düzeylerinin eğitim düzeylerinden etkilendiği söylenebilir. Eğitim düzeyinin değişmesi ebeveynlerin çocuklarına karşı olan tutumlarının da değişmesine yol açmaktadır. Alanyazın incelemesi sonucunda da bu etki ortaya çıkmıştır.

Ebeveyn Tutumunun Annenin Çalışma Durumuna Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada ebeveynlerin tutum düzeylerinde annelerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş ve demokratik ve koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin annelerin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, otoriter ve izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin ise annelerin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Demokratik ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde çalışan annelerin demokratik ebeveyn

tutum düzeylerinin, çalışmayan annelerin demokratik ebeveyn tutum düzeylerine göre çalışan annelerin lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında annelerin çalışma durumunun, demokratik ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde çalışmayan annelerin koruyucu ebeveyn tutum düzeylerinin, çalışan annelerin koruyucu ebeveyn tutum düzeylerine göre çalışmayan anneler lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında annelerin çalışma durumunun, koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Otoriter ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde annelerin otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin, çalışma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında annelerin çalışma durumunun, otoriter ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir. İzin verici ebeveyn tutum düzeylerine ait araştırma bulguları incelendiğinde annelerin izin verici ebeveyn tutum düzeylerinin, çalışma durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında annelerin çalışma durumunun, izin verici ebeveyn tutum düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

İlgili alanyazında annelerin çalışıp çalışmama durumunun ebeveyn tutum düzeyi üzerine etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonucunda çalışan annelerin demokratik ve otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin çalışmayan annelere göre anlamlı düzeyde yüksek olması, çalışma hayatına giren annelerin olumlu tutum geliştirdiklerini göstermektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda annelerin çalışma durumunun çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Çocukların Sosyal Beceri düzeylerinin Ebeveyn Tutumlarına Göre İncelenmesinden Elde Edilen Bulguların Tartışılması

Araştırmada ilkokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olup olmadığı incelenmiş, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin, demokratik ebeveyn tutum düzeyleri ile pozitif ve anlamlı, otoriter ebeveyn tutum düzeyleri ile negatif ve anlamlı, koruyucu ebeveyn tutum düzeyleri ile pozitif ve anlamlı, izin verici ebeveyn tutum düzeyleri ile negatif anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile aralarında korelasyon analizi sonucu anlamlı ilişkisi bulunan demokratik ebeveyn tutum düzeyi, otoriter ebeveyn tutum düzeyi, koruyucu ebeveyn tutum düzeyi ve izin verici ebeveyn tutum düzeyinin çocukların sosyal beceri düzeyinin anlamlı yordayıcısı olup olmadıklarını belirlemek amacıyla yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizi sonucunda demokratik ebeveyn tutumunun ve otoriter ebeveyn

tutumunun çocukların sosyal beceri düzeylerinin anlamlı yordayıcısı olduğu, koruyucu ebeveyn tutumunun ve izin verici ebeveyn tutumunun çocukların sosyal beceri düzeylerinin anlamlı yordayıcısı olmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ebeveynlerin demokratik tutum düzeyinde meydana gelecek 1 birimlik artışın, çocukların sosyal beceri düzeylerinde 2.08 birimlik artış sağlayacağı ve ebeveynlerin otoriter tutum düzeylerinde meydana gelecek 1 birimlik artışın çocukların sosyal beceri düzeylerinde .68 birimlik bir düşüş sağlayacağı belirlenmiştir. Demokratik tutum ve otoriter tutum birlikte çocukların sosyal beceri düzeylerinin % 21'lik kısmını açıkladığı ve çocukların sosyal beceri düzeylerinde anlamlı bir yordama etkisine sahip oldukları söylenebilir. Ebeveynlerin sahip oldukları demokratik ebeveyn tutum düzeylerinin çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde oldukça önemli seviyede pozitif yönde anlamlı etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin sahip oldukları otoriter ebeveyn tutum düzeylerinin çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde oldukça önemli seviyede negatif yönde anlamlı etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. İlgili alanyazında taraması sonucu bu bulgularla uyuşan çalışmalar mevcuttur. Arslan (2016), Gürbüz (2017), Temel (2018), Yaman (2018) ve Aktaş Özkafacı (2012)'nin yaptıkları araştırmalar sonucunda demokratik ebeveyn tutumunun çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde pozitif anlamlı etkiye sahip olduğunu belirlemişlerdir. Temel (2018) ve Yaman(2018) ise okul öncesi öğrencilerin üzerinde yaptıkları araştırmalar sonucunda babaların otoriter ebeveyn tutumunun çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde negatif anlamlı etkiye sahip olduğunu belirlemişlerdir. Ayrıca ebeveyn tutumlarının çocukların sosyal becerileri ile arasında anlamlı ilişki bulan başka çalışmalar da mevcuttur (Güdük Aksoy, 2012; İnci, 2014; Toktamış, 2008; Yılmaz Bolat, 2018). Özyürek vd. (2014) okul öncesi çocukları üzerinde yaptıkları çalışma sonucunda çocukların sosyal beceri düzeyleri ile çevre etkileşimleri arasında olumlu ve anlamlı ilişki olduğunu bulmuşlardır. Çocukların en yakın çevre etkileşimi içerisinde oldukları kişilerin anne babaları olduğu düşünüldüğünde bulunan sonucun bu araştırma sonucuyla uyduğu söylenebilir. Araştırma sonuçlarının aksine çocukların ebeveyn tutumları ile sosyal becerileri düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmayan çalışmalarda mevcuttur (Özyürek & Özkan, 2015; Tosuntaş Karakuş, 2006). Ayrıca Gürbüz (2017) ve Temel (2018) yaptıkları çalışmalarda, araştırma bulgularının aksine izin verici ebeveyn tutum düzeyinin çocukların sosyal beceri düzeylerini negatif yönde anlamlı düzeyde etkilediğini belirlemişlerdir.

Sonuç olarak çocukların sosyal beceri düzeylerinin ebeveynlerinin tutumlarından etkilendiğini bulgulayan bir çok çalışmanın bulunması ve bu araştırma sonuçlarının da diğer sonuçlarla benzer ve daha güçlü sonuçlar ortaya çıkarması sebebiyle ebeveyn tutumlarının, çocukların sosyal beceri düzeylerini etkileyen bir faktör olduğu belirlenmiştir. Özellikle okul

öncesi dönem üzerinde yapılan araştırmalar yanında İlkokul, ortaokul, lise, üniversite öğrencileri üzerine ve hatta öğretmen adayları üzerine yapılan çalışmalar da ebeveyn tutumlarının sosyal becerileri etkileyen bir faktör olduğunu göstermektedir. Ergenlik ve yetişkinlik dönemi bireyleri üzerine yapılan araştırmalarda da ortaya konulan ebeveyn tutumlarının sosyal beceriler üzerine etkisinin varlığı, bireylerin çocukluk döneminde ebeveyn tutumları etkisinde edindikleri sosyal becerileri ilerleyen yıllarda da unutmadıkları söylenebilir. Bu durum öğrenmelerin etkililiğinin ve kalıcılığının son derece yoğun olduğu ilkokul döneminde maruz kalınan ebeveyn tutumlarının, çocukların sosyal gelişimleri üzerine oldukça etkili olduğunu göstermektedir.

Öneriler

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda sosyal becerilere ve ebeveyn tutumlarına ilişkin olarak yapılacak olan araştırmalar, araştırmacılar ve eğitimciler için öneriler aşağıda verilmiştir.

1. Anne babaların eğitim ve kültür düzeylerini yükseltmeye yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi ve bu çalışmalara anne babaların katılımının sağlanması önerilmektedir.
2. Ebeveynlerin çocuklarına karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmelerini sağlamak amacıyla, okullarda sınıf öğretmenleri ve okul rehber öğretmenlerinin ebeveynlere yönelik bilgilendirici çalışmalar ve toplantılar yapmaları önerilmektedir.
3. Üniversitelerde planlı bir şekilde olumlu ebeveyn tutumları geliştirilmesine yönelik eğitimler verilmesi önemli görülmektedir.
4. Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine yönelik derinlemesine bilgi edinmek amacıyla nitel destekli çalışmaların veya karma desenli çalışmaların planlanarak gerçekleştirilmesi önerilmektedir.
5. Çocukların sosyal beceri gelişimi üzerine etkisi kanıtlanan ebeveyn tutumlarının, çocukların farklı gelişim alanları üzerine etkisi incelenebilir.
6. Bu araştırma bulgularına göre sosyal becerilerin önemli bir kısmını açıklayan ebeveyn tutumları dışında, sosyal becerileri yordayan farklı değişkenlerin araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdi, B. (2010). Gender differences in social skills, problem behaviours and academic competence of Iranian kindergarten children based on their parent and teacher ratings. *Procedia: Social and Behavioral Sciences*, 5, 1175-1179. <https://www.sciencedirect.com/> adresinden edinilmiştir.
- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A., & Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 19-27. <http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Anasayfa.aspx> adresinden edinilmiştir.
- Akbulut, Y. (2011). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları* (2. baskı). İstanbul: İdeal Kültür.
- Akçamete, G. & Avcıoğlu, H. (2005). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (7-12 yaş) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 61-77.
- Akkök, F. (2006). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi öğretmen el kitabı* (4. Baskı). İstanbul: Özgür.
- Akpınar, Ş. (2014). *Öğretmen adaylarının problem çözme ve sosyal becerilerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 351857)
- Aktaş Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 449765)
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların denetim odağı ile algıladıkları anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (çocukların denetim odağı ile anne tutumları). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-14. <http://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/> adresinden edinilmiştir.
- Alisinanoğlu, F., & Özbey, S. (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Alpar, R. (2014). *Uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlik* (3. baskı). Ankara: Detay.
- Arslan, A. (2016). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 449627)
- Arslanoğlu, İ. (2013). *Sağlıklı insan ilişkileri ve etkili iletişim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, E. (2008). *Drama temelli sosyal beceri eğitiminin 6 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 227577)
- Ata, B. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programı. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi* içinde (3. baskı, ss. 33-47). Ankara: Pegem Akademi.
- Avcıoğlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması(4-6 yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 7(2), 87-101. <https://toad.halileksi.net/> adresinden edinilmiştir.
- Avcıoğlu, H. (2009). *Etkinliklerle sosyal beceri eğitimi* (3. baskı). Ankara: Kök.

- Avcioğlu, H. (2018). Özel gereksinimi olan çocuklarda sosyal beceriler. H. Gülay Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında sosyal beceriler içinde* (1. baskı, ss. 83-103). Ankara: Eğiten.
- Bacanlı, H. (2014). *Sosyal beceri eğitimi* (5. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bacanlı, H., & Erdoğan, F. (2003). Matson çocuklarda sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (MESSY) Türkçeye uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3(2), 351-379. <https://docplayer.biz.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Bak, M. (2011). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Cinius.
- Balaban, G. G. (2018). *Okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerileri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 502527)
- Bedir, H. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeyleri (Bolu ili örneği)* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 336309)
- Birgin, M. (2012). *Çocuk eğitiminde ailenin önemi*. İstanbul: El.
- Boyatzis, R. E. (2008). Competencies in the 21st century. *Journal of Management Development* 27 (1), 5-12. Doi: 10.1108/02621710810840730
- Bozaslan, H. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının anne baba tutumlarının episemolojik inanç ve alternatif bilişsel özellikler açısından incelenmesi (Harran üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma). *Journal of European Education*, 2(1), 28-40. <http://www.eu-journal.org/index.php/JEE/index> adresinden edinilmiştir.
- Bozgün, K. (2017). *Öğretmen adaylarının çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 477546)
- Buz, S., & Savaş Ülküer, N. (1988). 5-6 Yaş Arasındaki Çocukların Ana-Babalarının Ödüllendirme ve Cezalandırma Yöntemleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 12(69), 56-62. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB> adresinden edinilmiştir.
- Chang, L., Schwartz, D., Dodge, K. A., & Mcbride Chang, C. (2003). Harsh parenting in relation to child emotion regulation and aggression. *Journal of Family Psychology*, 17(4), 598-606. Doi:10.1037/0893-3200.17.4.598.
- Connel, C. M., & Prinz, R. J. (2002). The impact of childcare and parent-child interactions on school readiness and social skills development for low-income african american children. *Journal of School Psychology*, 40(2), 177-193. Doi:10.1016/S0022-4405(02)00090-0
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni, nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, çev. ed.). Ankara: Eğiten. (Çalışmanın orijinali 2009'da yayınlanmıştır.)
- Çifci, İ., & Sucuoğlu, B. (2012). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri eğitimi*. (8. Baskı). Ankara: Kök.
- Çiriş, V. (2018). *11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin liderlik özelliklerine etkisinin spor yapma durumu açısından incelenmesi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 503220)
- Çubukçu, Z., & Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bahar Dergisi* 37, 155-174. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.

- Dekovic, M., & Gerris, J. R. M. (1992). Parental reasoning complexity, social class, and child-rearing behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 54(3), 675-685. <https://www.jstor.org/> adresinden edinilmiştir.
- Dekovic, M., Slagt, M. I., Asscher, J. J., Boendermaker, L., Eichelsheim, V. I., & Prinzie, P. (2011). Effects of early prevention programs on adult criminal offending: a meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 31, 532-544. Doi: 10.1016/j.cpr.2010.12.003
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim: sağlıklı insan, sağlıklı aile*. İstanbul: Sistem.
- Durualp, E. (2009). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 258594)
- Durualp, E., & Aral, N. (2010). Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 39, 160-172. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Düzgün, Ş. (2006). Eğitim sürecinde ana-babaların çocuklarına olan etkileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 225-238. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Eker, H. (2011). *Üniversite öğrencilerinin öz-duyarlık ve duyarlı sevgi düzeylerinin ebeveyn tutumları açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 328090)
- El Nakoli, N. E., Bachman, H. J., & Votruba-Drzal, E. (2010). Parent involvement and children's academic and social development in elementary school. *Child Development*, 81(3), 988-1005. Doi:10.1111/j.1467-8624.2010.01447.x.
- Eşsizoglu, A., & Arısoy, Ö. (2008). Hemşirelerin depresyona ve depresyon hastalarına karşı tutumları: karşılaştırmalı bir çalışma. *Dicle Tıp Dergisi*, 35(3), 167-176. doi:10.5798/diclemedj.0921.2008.03.
- Genç, S. Z. (2005). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 13(1), 41-54. <https://dergipark.org.tr/kefdergi> adresinden edinilmiştir.
- Ginott, H. G., Ginott, A., & Goddard, W. (2018). *Anne baba ve çocuk arasında* (D. Tunç, çev. ed.). İstanbul: Okyanus.
- Göger, G. (2018). *Ebeveynlerin kişilik özellikleri ile çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 519954)
- Gözcü Binbir, S. (2018). *Aile-öğretmen iletişim ve işbirliği ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 503467)
- Gözün Kahraman, Ö. (2018). Sosyal becerilerin değerlendirilmesi. H. Gülay Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında sosyal beceriler* içinde (1. baskı, ss. 117-140). Ankara: Eğiten.
- Güdük, A. H., & Aksoy, A. B. (2012). Farklı eğitim programlarına devam eden lise II. Sınıf öğrencilerinin algıladıkları anne-baba davranışları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 45-62. <http://yusbed.yalova.edu.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Gülay, H., & Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem Akademi.

- Gülay Ogelman, H. (2018). Evde sosyal becerilerin gelişimini desteklemek. H. Gülay Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında sosyal beceriler içinde* (ss. 187-198). Ankara: Eğiten.
- Güneş, C. (2018). *Dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 498748)
- Günindi, Y. (2010). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan sosyal uyum beceri eğitimi programının çocukların sosyal uyum becerilerinin gelişimine etkisi*. (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 277983)
- Gürbüz, E. (2017). *Annelerin tutumlarına göre ana sınıflarına devam eden çocukların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 477129)
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: felsefe-yöntem-analiz* (5. baskı). Ankara: Seçkin.
- Güven, E. (2017). *12-14 yaş grubu çocukların müziğe ilişkin tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 471097)
- İlgin, T. İ. (2018). *Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve sosyal değer kazanımları ile ebeveyn sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 515994)
- İnci, M. A. (2014). *Baba tutumlarının anasınıfı ve ilkököl birinci sınıfa devam eden çocukların sosyal beceri gelişimlerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 356668)
- İpek, C., & Bayraktar, Ş. (2004). Aday öğretmenlerin fen bilimlerine ve sosyal bilimlere bakışları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-23. <http://efdergi.yyu.edu.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Jabeen, F., Haque, M. A., & Riaz, M. N. (2013). Parenting styles as predictors of emotion regulation among adolescents. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(1), 85-105. <http://www.pjprnip.edu.pk/pjpr/index.php/pjpr> adresinden edinilmiştir.
- Johns, B. H., Crowley E. P., & Guetzloe, E. (2005). The central role of teaching social skills. *Focus on Exceptional Children* 37(8), 1-8. Doi:10.17161/fec.v37i8.6813
- Kabasakal, Z., & Çelik, N. (2010). Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi. *İlköğretim Online Dergisi* 9(1), 203-212. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Kafkas, K. (2018). *İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin sosyal becerileri ile sorumluluk ve algılanan akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 486540)
- Karabağ, G., & İnal, S. (2012). Hayat bilgisi dersinde beceri eğitimi. S. Öğülmüş (Ed), *Hayat bilgisi eğitimi ve öğretmen el kitabı içinde* (2. baskı, ss. 247-424). Ankara: Pegem Akademi.
- Karabulut, A. G. (2018). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerinin ihmalcı davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 490682)

- Karabulut Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25. <https://docplayer.biz.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (26. baskı). Ankara: Nobel.
- Kaya, A., Bozaslan, H., & Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225. <http://www.zgefdergi.com/Anasayfa.aspx> adresinden edinilmiştir.
- Ketsetzis, M., Ryan, B. A., & Adams, G. R. (1998). Family processes, parent-child interactions, and child characteristics influencing school-based social adjustment. *Journal of Marriage and Family*, 60(2), 374-387. <https://www.jstor.org/> adresinden edinilmiştir.
- Kılıçcı, Y. (2004). 6-15 yaş öğrencilerinin gelişimsel güçleri ve kişilik gelişimini kolaylaştırma. Y. Kuzgun (Ed.), *İlköğretimde rehberlik içinde* (5. baskı, ss. 17-50). Ankara: Nobel.
- Kılınç, N. (2016). 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 440428)
- Kısa, Ö. (2018). *Ortaokul öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal beceri düzeyleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 522967)
- Lahat, A., Walker, O. L., Lamm, C., Degnan, K. A., Henderson, H. A., & Fox, N. A. (2014). Cognitive conflict links behavioural inhibition and social problem solving during social exclusion in childhood. *Infant and Child Development*, 23, 273-282. Doi:10.1002/icd.1845.
- Laible, D., Carlo, G., Torquati, J., & Ontai, L. (2004). Children's perceptions of family relationships as assessed in a doll story completion task: links to parenting, social competence, and externalizing behavior. *Social Development*, 13(4), 551-569. Doi:10.1111/j.1467-9507.2004.00283.x
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62(5), 1049-1065. doi:10.2307/1131151
- Lawson, M. A. (2003). School-family relations in context parent and teacher perceptions of parent involvement. *Urban Education*, 38(1), 77-133. Doi:10.1177/0042085902238687.
- Lemos, M. S., & Meneses, H. I. (2002). A avaliação da competência social: versão portuguesa da forma para professores do SSRS. *Psicoogia: Teoria e Pesquisa*, 18(3), 267-274. Doi:10.1590/S0102-37722002000300005.
- Licciardello, C. C., Harchik, A. E., Institute, M., & Luiselli, J. K. (2008). Social skills intervention for children with autism during interactive play at a public elementary school. *Education and Treatment of Children*, 31(1), 27-37. <https://www.jstor.org/> adresinden edinilmiştir.
- Loesch, M. E. (2005). *Social support, contact with siblings, and contact with extended family members as predictors of the development of social skills* (doctoral thesis). Retrieved from ProQuest Dissertations & Theses Global. (UMI No. 3205062)

- Lynch, S. A., & Simpson, C. G. (2010). Social skills: laying the foundation for success. *Dimensions of Early Childhood*, 38(2), 3-10. https://southernearlychildhood.org/upload/pdf/Social_Skills_Laying_the_Foundation_for_Success_Sharon_A_Lynch_and_Cynthia_G_Simpson_Volume_38_Issue_2_1.pdf adresinden edinilmiştir.
- Matsow, A. J. (2004). *Longitudinal and concurrent prediction of peer acceptance: direct and indirect effects of emotional, cognitive. And behavioral factors* (doctoral thesis). Retrieved from ProQuest Dissertations & Theses Global. (UMI No. 3144808)
- McGinnis, E. (2016). *Erken çocukluk döneminde sosyal beceri öğretim programı* (S. Yıldırım Doğru, çev, ed.). Ankara: Nobel. (Çalışmanın orijinali 2011'de yayınlanmıştır).
- McWayne, C., Hampton, V., Fantuzzo, J., Cohen, H. L., & Sekino, Y. (2004). A multivariate examination of parent involvement and the social and academic competencies of urban kindergarten children. *Psychology in the Schools*, 41(3), 363-377. Doi:10.1002/pits.10163
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., & Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal, of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47. Doi:10.1007/s10826-006-9066-5.
- Miller, M. A., Fenty, N., Scott, T. M., & Park, K. L. (2010). An examination of social skills instruction in the context of small-group reading. *Remedial and Special Education*, 32(5), 371-381. Doi:10.1177/0741932510362240.
- Neslitürk, S., Çamlıbel Çakmak, Ö., & Karakuş Özdemir, E. (2016). Annelerin sosyal sorun çözme becerileriyle çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 44, 263-274. Doi:10.9761/JASSS3245.
- Odacı, H., Kalkan, M., Balcı, S., & Yılmaz, M. (2003). Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin denetim odağı üzerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2(20), 49-58. <https://docplayer.biz.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Okul Öncesi Sosyal Beceri Destek Projesi. (OSBEP). (2012). *Eğiticilerin eğitimi öğretmen kılavuzu*. Ankara: OSBEP.
- Okumura, T., & Usui, E. (2014). Do parents' social skills influence their children's sociability? *The B.E. Journal of Economic Analysis and Policy*, 14(3), 1081-1116. <https://www.iza.org/> adresinden edinilmiştir.
- Oprea, L. M. (1997). *The relationship of authoritative parenting style of head start families and the development of appropriate social skills in preschool children* (doctoral thesis). Retrieved from ProQuest Dissertations & Theses Global. (UMI No. 9820630)
- Önalın Akfırat, F. (2004). *Yaratıcı dramının işitme engellilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 141444)
- Önalın Akfırat, F. (2006). Sosyal yeterlilik, sosyal beceri ve yaratıcı drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-58. <http://www.yader.org/index.php/yader> adresinden edinilmiştir.
- Özbey, Ç. (2008). *Çocuk eğitiminde yapılan hatalar*. İstanbul: İnkılap.
- Özdemir Topaloğlu, A. (2013). *Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 337681)
- Özsarı, M. P. (2015). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma ve sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 385943)

- Öztürk, Y. A. (2018). *Spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin araştırılması (Kütahya ili örneği)* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 501465)
- Özyürek, A., & Özkan, İ. (2015). Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3, 73-88. Doi:10.14486/IJSCS259.
- Özyürek, A., & Tezel Şahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Özyürek, A., Bedge, Z. & Yavuz, N. F. (2014). Okul öncesi çocukların sosyal becerileri ile yakın çevresindeki yetişkin etkileşimleri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler Dergisi* 16(2), 115-134. Doi:10.5578/JSS.8243
- Palak, T. (2018). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan işbirliğine dayalı öğrenme yöntemi birleştirme tekniğinin öğrencilerin sosyal becerilerine ve akran zorbalığına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 518663)
- Paterson, G., & Sanson, A. (2001). The association of behavioural adjustment to temperament, parenting and family characteristics among 5- year- old children. *Social Development*, 8(3), 293-309. Doi:10.1111/1467-9507.00097.
- Peker, H. (2010). *Zor çocuk yoktur : çocuk eğitiminde pozitif disiplin*. İstanbul: Timaş
- Ramazan, O., & Dönmez, Ö. (2018). Sosyal becerilerin tanımı, kapsamı ve önemi. H. Gülay Ogelman (Ed.), *Yaşamın ilk yıllarında sosyal beceriler içinde* (1. baskı, ss. 17-42). Ankara: Eğiten.
- Samancı, O. (2016). *Okul ve hayat başarısında ailenin rolü*. Erzurum: Nitel.
- Samancı, O., & Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilkökul öğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 22(2), 573-590. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Samancı, O., & Uçan, Z. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyal Sorun Çözme Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Özel Sayısı)*, 152-162. Doi:10.14686/BUEFAD.2015USOSOzelsayı13206
- Samancı, O., & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Şahin, S., & Baç Karaaslan, T. (2006). Üç-altı yaş grubu çocukların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi* 1(2), 74-80. <https://trdizin.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı.
- Selçuk, Z. (2010). *Eğitim psikolojisi*. (19. baskı). Ankara: Nobel.
- Segrin, C., & Taylor, M. (2007). Positive interpersonal relationships mediate the association between social skills and psychological well-being. *Personality and Individual Differences* 43, 637-646. Doi:10.1016/j.paid.2007.01.017.
- Seven, S., & Yoldaş, C. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4(1), 1-18. <http://efdergi.yyu.edu.tr/> adresinden edinilmiştir.

- Sevinç, M. (2005). *Kendine güven ve başarı*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Stanley, M. (2009). *Çocuk ve beceri*. İstanbul: Ekinoks.
- Steelman, L. M., Assel, M. A., Swank, P. R., Smith, k. E., & Landry, S. H. (2002). Early maternal warm responsiveness as a predictor of child social skills: direct and indirect paths of influence over time. *Applied Developmental Psychology*, 23, 135-156. Doi:10.1016/S0193-3973(02)00101-6.
- Sucuoğlu, B., & Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 6(1), 41-57. <http://dergiler.ankara.edu.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Tekbıyık, A. (2014). İlişkisel tarama yöntemi. M. Metin (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (1. baskı, ss, 99-114). Ankara: Pegem Akademi.
- Temel, D. (2018). *Yerleşim yerlerine göre anne baba tutumlarının okul öncesi çocukların sosyal becerilerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 493111)
- Tezel Şahin, F., & Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Toktamış, A. (2008). *Erinlik dönemi öğrencilerinin ebeveyn tutumları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 227451)
- Tosuntaş Karakuş, F. (2006). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile sosyal beceri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 191634)
- Tudge, J. R. H., Hogan, D. M., Snezhkova, I. A., Kulakova, N. N., & Etz, K. E. (2000). Parents' child-rearing values and beliefs in the united states and russia: the impact of culture and social class. *Infant and Child Development*, 9, 105-121. Doi:10.1002/1522-7219(200006)9:2<105::AID-ICD222>3.0.CO;2-Y
- Turan Güven, T. (2018). *48-60 aylık çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının ebeveynleri tarafından değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 514467)
- Tsabary, S. (2016). *Bilinçli anne baba* (F. G. Tuna, çev. ed.). İstanbul: Kuzey. (Çalışmanın orijinali 2015'te yayınlanmıştır.)
- Uzamaz, F. (2000). *Sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişilerarası ilişki düzeylerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 97340)
- Uzunay, M. Y. (2015). *Çocuk eğitiminde anne baba tutumları* (3. baskı). İstanbul: Eşik.
- Weilburger, L. (2008). *Çocuk ve disiplin: çocuğunuza davranış yöntemleri*. İstanbul: Ekinoks.
- Yalçın, H. (2012). Sosyal beceri seviyesinin okul öncesi öğretmenlerinde incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 29, 1-11. <http://www.acarindex.com/> adresinden edinilmiştir.
- Yaman, B. (2018). *Ebeveyn tutumlarının çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 508352)
- Yavuzer, H. (2010). Yaygın anne baba tutumları. H. Yavuzer (ed.), *çocuk ve ergen eğitiminde anne baba tutumları içinde* (2. baskı, ss. 13-39). İstanbul: Timaş.

- Yavuzer, H. (2017). Çocuk yetiştirmede farklı ebeveyn tutumları. H. Yavuzer (Ed.), *Ana-baba okulu: ana-baba eğitimi ve aile içi iletişim becerileri* içinde (21. baskı, ss. 115-127). İstanbul: Remzi.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2007). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri* (2. baskı). Ankara: Detay.
- Yıldırım, H. (2014). *Turuncu adımlar*. İstanbul: Akis.
- Yılmaz Bolat, E. (2018). Anne baba tutumlarının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 32-38. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Yiğit, R., & Yılmaz, H. (2011). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* 31, 335-347. <https://docplayer.biz.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Yurdakavuştu, Y. (2012). *İlköğretim öğrencilerinde duygusal zeka ve sosyal beceri düzeyleri* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 317708)
- Yüksel, G. (1999). Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2(11), 37-47. <https://dergipark.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Yüksel, G. (2001). Öğretmenlerin sahip olmaları gereken davranış olarak sosyal beceri. *Milli Eğitim Dergisi* 150 (Online). <http://dhgm.meb.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Yüksel, G. (2004). *Sosyal beceri envanteri el kitabı*. Ankara: Asil.
- Zarra Nezhad, M., Aunola, K., Kiuru, N., Mullola, S., & Moazami Goodarzi, A. (2015). Parenting styles and children's emotional development during the first grade: the moderating role of child temperament. *Journal of Psychology & Psychotherapy*, 5(5), 1-12. doi:10.4172/2161-0487.1000206

EKLER

Ek-1. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (7-12 yaş)

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği: 7-12 Yaş (çocuğunuzu göz önüne alarak doldurunuz)	Hiçbir zaman yapmaz	Çok az yapar	Genellikle yapar	Çok sık yapar	Her zaman yapar
1. Çevresinde gelişen olayları gözlemler. (çevresinde yer alan canlı ve cansız varlıklar ve bunların özellikleri hakkında veri toplayarak bilgi edinir)					
2. Konuşurken, sözel anlatımının anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için mimikler kullanır.					
3. Konuşurken, sözel anlatımının anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için jestler kullanır.					
4. Birlikte olduğu insanlara karşı hissettiği duygulara göre arasındaki mesafeyi ayarlar. (uzak ya da yakın durur)					
5. Başkalarıyla ilişkilerinde, karşısındakine duygularını aktarmak için bedensel teması kullanır. (sarılma, öpme, kucaklama, kolları tutma, sırtı tutma vb.)					
6. İçinde bulunduğu ortama göre (başkalarıyla konuşurken dinlerken) beden duruşunu sergiler.					
7. Başkalarıyla etkileşim halindeyken (başkalarıyla konuşurken, dinlerken) göz kontağı kurar.					
8. Daha önce neler söylediği sorulduğunda tekrar söyler.					
9. Kıyafet temizliğine dikkat eder.					
10. Başkaları konuşurken konuşmanın içeriğine uygun geri bildirim oluşturur.					
11. Eşyalarını (kalem, silgi, oyuncak vb.) başkalarıyla paylaşır.					
12. Başkalarıyla gerektiğinde işbirliği yapar.					
13. Başkaları konuşurken dinler.					
14. Konuşmayı başlatır.					
15. Konuşmayı sürdürür.					
16. Konuşmayı bitirir.					
17. Konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır.					

18. Konuşmak için başkalarının konuşmasını tamamlamasını bekler.					
19. Konuşmasını, konuşmanın içeriğine uygun olmayan duraklamalar yapmadan sürdürür.					
20. Konuşurken başkaları tarafından anlaşılabilmek için konuşma hızını ayarlar.					
21. Konuşurken, konuşmada yer alan duygu ve düşüncelerin anlamına ışık tutan vurgulamalarda bulunur.					
22. Konuşurken içinde bulunduğu ortama göre ses tonunu ayarlar.					
23. İlk tanıştığı kişilere kendisini tanıtır.					
24. Tanıdığı kişileri başkalarına tanıtır.					
25. Tanıdığı kişilerle karşılaşınca gülümser.					
26. Tanıdığı kişilerle karşılaşınca selam verir. (sözlü ya da başıyla)					
27. Kendisinden farklı olan arkadaşlarıyla birlikte olur.					
28. Gereksinim duyduğunda başkalarından yardım ister.					
29. Yardıma gereksinimi olan kişiler yardım istemeden onara yardım etmeyi teklif eder.					
30. Gereksinim duyduğunda izin ister.					
31. Kendisine yardım edildiğinde teşekkür eder.					
32. Birisine zarar verince özür diler.					
33. Bir şey istediğinde lütfen sözcüğünü kullanır.					
34. Bir gruba katılmak için grup üyelerinden izin alır.					
35. Grup faaliyetlerine katılır.					
36. Grupta iş bölümüne uyar.					
37. Grupta sorumluluğunu yerine getirir.					
38. Sınıf arkadaşlarına oyun oynamayı teklif eder.					
39. Oynanmakta olan oyuna katılmayı teklif eder.					
40. Arkadaşlarına yeni oyunlar oynamayı teklif eder.					
41. Başkalarıyla ilgili olumsuz duygularını ifade eder.					
42. Başkalarıyla ilgili olumlu duygularını ifade eder.					
43. Başkalarının kendisine karşı neler hissettiğini ifade eder.					

44. Gerektiğinde kendisi ile ilgili olumlu ifadeler kullanır.					
45. Arkadaşları bir iş başardığında onlara övücü sözler söyler.					
46. Başkalarından farklı olan düşüncelerini söyler.					
47. Karşısındakinin duygu durumuna göre tepki verir.					
48. Aşırı sevinç, üzüntü, öfke, korku, gibi duygularını uygun şekilde ifade eder.					
49. Öfkesini başkalarına zarar vermeden ortaya koyar.					
50. Başkalarını rahatsız etmekten kaçınır.					
51. Başkalarıyla arasında olan farklılıkları konuşarak çözer.					
52. Başkalarıyla olan problemlerini kavga etmeden çözer.					
53. Kendisinden istemediği bir şeyi yapması istendiğinde hayır der.					
54. Kendisine yapılmasını istemediği bir davranış olduğunda karşısındakine söyler.					
55. Suçlamalar karşısında kendini savunur.					
56. Kendisiyle alay edildiğinde duymazlıktan gelir.					
57. Kurallara uymadığında ortaya çıkan sonuçları kabul eder.					
58. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.					
59. Uygun olmayan davranışlar sergilediğinde ortaya çıkan sonuçları kabul eder.					
60. Gerektiğinde soru sorar.					
61. Kendisine soru sorulduğunda cevap verir.					
62. Gerektiğinde başkalarına sözel yönerge verir.					
63. Gerektiğinde başkalarınca verilen sözel yönergelere uyar.					
64. İçinde bulunduğu sosyal ortama uygun davranışlar gösterir.					
65. Kendi yaptıklarını objektif olarak gözden geçirerek değerlendirir.					
66. Kendi kendine herhangi bir konu ile ilgili araştırma yapıp onun hakkında bili edinir.					
67. Başkalarını ikna edinceye kadar haklı olduğu bir konuyu savunur.					
68. Bir problemin çözümü için alternatifler üretir.					
69. Bir problemi çözer.					

Ek-2. Ebeveyn Tutum Ölçeği

Ebeveyn tutum ölçeği (Anne Kendisini Göz Önünde Bulundurarak Cevaplayacak)		Her zaman böyledir	Çoğunlukla böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiç bir zaman böyle değildir
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir					

	dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağıırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					
33	Çocuğumu şımartırım.					
34	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
35	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
36	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
37	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim					
38	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
39	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					

40	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.					
41	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
42	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
43	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
44	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
45	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					
46	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					

Ek-3. Öğrenci ve Ebeveyn Bilgi Formu

Öğrenciniz Hakkındaki Bilgileri:

Sınıfı:.....

Cinsiyeti: Kız Erkek

Yaşı:.....

Kardeş sayısı:.....

Veli hakkındaki bilgiler:

Annenin yaşı:.....

Annenin çalışma durumu: çalışıyor çalışmıyor

Ailenizin gelir düzeyi (aylık): 0-1500 tl 1600-3000 tl 3000 tl ve üzeri

Annenin eğitim düzeyi: okuryazar ilkokul ortaokul lise üniversite

Babanın eğitim düzeyi: okuryazar ilkokul orta okul lise üniversite

Ek-4. Ebeveyn Tutum Ölçeği İzin Belgesi

İSTANBUL 29 MAYIS UNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ
Tel. 0216 988 10 09/2113
E-mail: gsendil@29mayis.edu.tr

17.07. 2019

İlgili Makam'a,

Yüksek lisans öğrencim ve benim tarafımdan geliştirilen Ebeveyn Tutum Ölçeği 'nin (ETÖ)

Ziya UÇAN tarafından kullanılmasına iznim vardır. Gereğini saygılarımla rica ederim...

Prof. Dr. Gül ŞENDİL

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel bilgiler:

Adı Soyadı: Ziya UÇAN

Doğum yeri: Altındağ/ANKARA

Eğitim durumu:

Lisans: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği

Bilimsel Çalışmalar:

Samancı, O. & Uçan, Z. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyal Sorun Çözme Beceri Düzeylerinin İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Özel Sayısı)*, 152-162.

Samancı, O. & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.

İş deneyimi:

2015-2017 :Erzurum Palandöken Polis Amca İlkokulu Ücretli Sınıf Öğretmenliği

2017- :Erzurum Horasan Kırkdikme İlkokulu Sözleşmeli Müdür Yetkili Sınıf Öğretmeni

e-posta: RziyaR_777@hotmail.com